

મહાદેવશાસ્ત્રી

કાળી ૧૯૪૪

અધિપતી મી. શ્રીવરમ મહાદેવ પ્રાંનપે

એમ. એ. વાળા મુકરદમાને

સંપૂર્ણ હેવાલ.

માર્ગ મમાયા અને સાજ વર્તમાન પેપરોમાંથી ચુકી કલાડી જવાની પ્રતીક્ષ કરનાર)

રતિલાલ દુર્લભદાસ કાપડીઆ. બાલાજી રોડ-મુરત.

ધી "સદેર" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ભાગાતળાવ-મુરત

સને ૧૯૦૮

મુદ્રય કૃત આના બે.

મી. તીલક કેસ

સુ. લગભગ ૧૦૦ પાનાનું પુસ્તક તૈયાર છે.

કીમત આના પાંચ.
મળવાનું છે—
“દેશી મિત્ર” પ્રેસ સુરત
“સેંટર” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ સુરત.

પેલા ભાગાતળાવમાં આવેલા ફોટોગ્રાફર

મી. એમ. જી. મીરધા.

એ તો નવી નવી ડીસાઈઝના ફોટાઓ પાડી આહુકોનુ મન પોતાની દુકાન તરફ ખેંચવા માટે બહુશીતા થયેલા છે તેને ત્યા પડતી છબીનો ભાવ વ્યાજબી કામ, ઉમદા, ઉપાત વાચકાસર કામ થાય છે જ રૂર તેના સ્ટુડીઓમાં એકવાર જાવ અને ડીઝાઇનનો મોટો જથ્થો જોઈ આવો

વિધાપીઠ એમ. જી. મીરધા.

અમદાવાદ ભાગાતળાવ-સુરત

મુદ્રાત વિધાપીઠ એમ. જી. મીરધા
અમદાવાદ
સુરત

રબર સ્ટામ્પ.

જુદી જુદી જાતની લગભગ ૫૦૦ ડીઝાઇનોથી હમે છેલ્લામાં છેલ્લી અમેરીક સુજબ રબરના મીઝા, મોનો ગ્રામ, સીમનેચર્સ, શુજરાતી, બાળબોધ હરકોઈ ભાષામાં બનાવીએ છીએ

બનાવનાર

નારાયણરાવ એલ. નીકમ

Co/ "Deeshi Mitra" Press. SURAT

હમે પણ જુજ નહે ચડે
બહુશીતા ફોટાઓમાં હમારી વપરાય છે જેનુ કારણ હમારે અસલ સેલુન આહુનેજ લીધેલું છે. સેર નાનું પડીકું મંચાવી ખાંચી કું ફક્ત સેર એકના આના આઠ વળી તે ઉપાત

હમારે ત્યા જાત જાતના સેટ, પોમેટમ, ફોનોગ્રાફ, ચીનાઈ બધર્સ જાની અતીઓ, ઉપાત જાત જાત છુટ અને શુજ, નેકટાઈ, ડોલર, ખ જાતના રમાલો છત્રીઓ જગ્યાન થ હમારે ત્યાવી મળે છે

માલેક હાજી અબદુલકાદર સુ

૨૧૪૪ ચીનાઈ બધર્સ કેપ એ ભાગાતળાવ રોડ—

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૧૪૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ અપૂર્ણ દેવાલ

વિષય લઠ ૨ : ૨૪૫૪ પસજી

પુના "કાળ" સમય

પુના અધિપતી મી. મહાદેવ શિવરામ પ્રાંજયે

એમ. એ. વાળા મુકરદ્દમો. ૨૧૪૪

શુક્રવાર તા. ૧૨ મી જુન સને ૧૯૦૮

પુના "કાળ" પત્રના અધિપતી
સામે ફીતુરી લખાણ કરવાનો
આરોપ.

પુનાના જાણીતા 'કાળ' પત્રના અધિપતિ-
પ્રખટ કરતા મી. શિવરામ મહાદેવ પ્રાંજયે
ને એ સામે હી દી ફોજદારી કાપદાની ૧૨૪ મી
એ અને ૧૫૩ મી એ કલમનો ભગ કરી મ-
છ તા. ૧૫ મી મેના અકેમા ફીતુરી લખાણ
કરવાનો આરોપ મેલાયો છે તે ચર્ચા બર્ચા મુકર-
દ્દમાની તપાસ આજ દિને ૧૧ કલાકે મેદાનની
પોલીસ કોર્ટમાં વડા પ્રેસીડેન્સી મેજસ્ટ્રેટ મી. ઓ
એસટન સનમુખ નીકળી હતી સરકાર તરફથી
સરકારી સોલીસિટર મી. બોવન અને આરોપી
તરફથી મી. દીક્ષીત વજીલ અને મી. ઇન્ડ્રજીત
મેરીસ્ટર હાજર થયા હતા પોલીસ તરફથી આ મુ-
કરદ્દમા ઉપર છુપી પોલીસના વડા સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ
મી. સલોને દેખરેખ રાખી હતી

પોલીસે આ મુકરદ્દમા વખતે ખાસ દેખરેખ
રાખી હતી. પોલીસ કોર્ટના આગલા શિવાય
સખળા દરવાજા આજે બંધ રહ્યા હતા
ફીરકદીય સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ મી. સલોને તોહમત
દારને ઓળખાવ્યો હતો.

મી. બોવને મુકરદ્દમો મુલતવી રાખતા જ-

ણાવ્યું હતું કે, તે માટે નજદીકનો દીવ-
કરાવવો કે જેથી હાથ કોર્ટની આવતી ફોજદારી
મેશ-સમા તેની તપાસ નીકળી શકે
મેજસ્ટ્રેટ આ ઉપરથી મુકરદ્દમો આવતા
સોમવાર ઉપર મુલતવી રાખ્યો હતો, તે પછી
મી. દીક્ષીતે પોતાના કુળને જાગીને ઉપર છોડ-
વાની અરજ કીધી હતી

મી. બોવને તે સામે વાધો લેતા જણાવ્યું
હતું કે, વાધાવાળું લખાણ વાચવા પછી કોર્ટનું
જે એવું મત હોય કે તોહમતદાર સામે મેલા-
યલા આરોપ માટે તે તકસીરવાર છે, એમ
માનવાને કોર્ટ પ્રાસે વાળખી કારણ હોય તો
કોર્ટ તેને જાગીને ઉપર છોડી શકે નહીં

મી. દીક્ષીતે કહ્યું કે તીલકવાળા મુકરદ્દમા
મા મરનાર જડજ મી. બદરદીન તદ્દયબલજે
જાગીને ઉપર છોડે કારણસર છોડ્યા, તે માટે કસ
વેલા નીચેના પ્રમાણે તોહમતદારને જાગીને ઉપર
છોડવાની મુજબ મતલબ એવી છે કે, તેની હાજ
રી કોર્ટમાં કોઈખી રીતે મેળવી શકાય તોહમત
દાર કોઈખી રકમનો જાગીને આપવાને તૈયાર છે

મેજસ્ટ્રેટ જાગીને ઉપર છોડવાની અરજ ના
મ જુર રાખતા જણાવ્યું હતું કે, વાધાવળું
લખાણ વાચવું પછી માર મત એવું છે કે તો
હમતદાર સામે જે આરોપ મેલવામાં આવ્યો
છે, તે માટે તે તકસીરવાર છે એવું માનવાને
વાળખી કારણ છે, તેમજ જે આરોપસર તોહમત
દારને પકડવામાં આવ્યો છે તેથી તેને જાગીને
ઉપર છોડવાની અને સત્તા નથી.

હાઇ કોર્ટને

મીંડ તીલક : મીંડ નાજન વચ્ચે

મીંડકાંડ.

મીંડ પ્રાજપેને પકડી મુબ્બ લાવવામાં આવ્યા છે, એવી ખબર નાશીક ખાતે મીંડ બાલગઢાધર તીલકને થવાથી, તેઓ મુબ્બ આવ્યા, અને મેદાનની પોલીસ કોર્ટની ચોક્કસ મીંડ પ્રાજપેને સખ્ખમાં આવ્યા હતા, ત્યાં પોલીસની રજાથી મીંડ તીલકે તે મની સુલાજાત લઇ કેટલોક વખત સુધી વાત કીધી હતી

સોમવાર તાં ૧૫ મી જુન સને ૧૯૦૮

વડા મેજસ્ટ્રેટ મીંડ એસટન સનમુખ રાડ થયલી તપાસ.

મીંડ બેશીની જુથાની.

મીંડ ભાસકર વિપ્લુ બેશીએ મીંડ બોવન ની તપાસમાં જણાવ્યું કે હું ઓરીયેટલ ત્રાન્સલેટરની ઓરીસમાં પહેલો મદદનીશ છું હસ વરસ થયા ૬ એ તોકરી બળવું છું હું બલે બાલણુ છું ૬ મુબ્બચુનીવરમીટીને એક ગ્રેન્યુએટ છું છેલ્લા દસ વરસ થયા ૬ ઓરીયેટલ ત્રાન્સલેટરની ઓરીસમાં મરાઠી ભાષાનરે કડ છું મીંડ કાદરી હાલ પુના ખાતે રોજગર ગયા છે ગઈ તાં ૧૫ મી મે ૧૯૦૮ નો પુના ખાતે પ્રગટ થતા 'કાળ', પલનો અક મે રાખ્યો છે એ અકમાં પ્રગટ થયેલો આર-ટીડય અને જુદી જુદી લીડસોનો મે તરજુમો કીધો છે 'કાળ' પત્ર સામે કામ ચાલવવા માટે નાં મુબ્બ સગકારે મીંડ કાદરીને ઓરડર આપ્યો હતો

કાયદાની આરીકી.

મીંડ ઇન્ટરજલે અત્રે મુબ્બ સરકારના હુક મેના પત્ર વાચી જોઈ જુદું કે એ ઓરડર પ્રમાણે મીંડ કાદરીને કામ ચલાવવાનો હક રહે છે અને મીંડ બેશીને એવો હક રહેતો નથી મા

મીંડ બોવન જણાવ્યું કે મીંડ કાદર જેરહાજરીમાં આ ઓરડર ઉપર તેમની ર છે એમ જુથાનીથી સાબેત કરવામાં આવે પછી એ ઓરડર એકઝીબીટ તરીકે થઇ શકે.

ધારના હીમાયતીઓની વધુ તકરાર સાંભળી લઈ નામદાર કોર્ટે એ ઓરડર મ કાદરીની જેરહાજરીમાં કોરટમાં જુથ લઈ 'એકઝીબીટ' તરીકે દાખલ થઇ શકે કે દરાવ્યું હતું

એ પછી સાક્ષીએ મીંડ બોવનની વધુ તપાસમાં જણાવ્યું કે કોરટમાં રજુ થયેલું ટેકલેરેશન આરોપીએ કીધેલું છે, જે તેના 'કાળ' પત્ર માટે છે

એ પછી મીંડ બોવને કેટલાક વધુ કામ જીવા "એકઝીબીટ તરીકે કોરટમાં રજુ કીધા હતા " એ પછી મીંડ બોવને મજકુર કહેવાતો ફીટુરી આરટીકલ વાંચ્યો હતો, જે નીચે મુજબ હતો -

તાં ૧૫ મી મે ૧૯૦૮

“કાળ”

પત્રના ફીટુરી લખાણનો તરજુમો.

“અ ગાળના બોમજોળા પ્રકરણમાં આરોપીઓને પકડવાના કામમાં જે લોકોએ ઈલાહુરી કીધી છે તેમના ઇનામોની યાદી બહાર થઈ છે તેમાંના કેટલાએક નામો નીચે પ્રમાણે છે:- સખ ઇન્સ્પેક્ટર નદલાલ બેનરજી એમને એક હજાર રૂપીઆ બક્ષીસના મળ્યા સખ ઇન્સ્પેક્ટર ચતુરવેદીશર્મા એમને પાચસે રૂપીઆ આપવામાં આવ્યા છે હેડ કોનસ્ટેબલ ઠમીર મહમદખાન એમને પણ પાચસે રૂપીઆની બીદામી થયેલી છે, અને જેણે ખુદીરામ મોઝને પકડ્યો એવા જે શીવપ્રસાદ મીસર અને ફતેમી ગ એ નામના મે કોન્સ્ટેબલો તેમાંના હ-રેડ આસામીને સાડીઆસે રૂપીઆનું ઇનામ આપવામાં આવેલું છે આ ઇનામોની વધુ

ધર્મ મનમાં ધણું સવારો પુનઃ થાય છે
 બધી મુશ્કેલીમાં મોઝમોળાના પ્રકરણમાં
 મોઝને પકડવામાં આવેલા છે, તે કંઈ હજુ
 ચુનેહગાર કરેલા નથી, તે હજુ તોલમતદાર છે
 મોઝ ઉપરનાં મોઝમોળા પ્રાચીન રાખવા લાયક
 પુરાવા ઉપરથી ઇતિહાસની કાર્ટમાં હજુ
 સાબીત થવાના છે એમ છે ત્યારે પોલીસને
 અગાઉથી જ ધનામો વેહેવામાં આવ્યા.
 આવડી ઉતાવળ શું કામ? એનરલ જી-
 રમાં, ખાન, મીસર અને સીમ એ કંઈ કો-
 ઠ હેઠળે નાહાસી જવાના નહીં હતા, મુકરમમાનો
 નીકાલ થયા પછી તે લોકોએ જે આરોપીને
 એકલા તેજ લોકો ચુનેહગાર છે એમ સાબીત
 પૂરા પડી આ પોલીસ ઇન્સપેક્ટરોને અને
 નરરખલોને ધનામો આપી નહીં શકાતે એમ
 પછી આટલી ઉતાવળ શી મતલબ સાર?
 અને આ બહીસ કઈ કામની હોશીયારી સાર?
 પોલીસે પકડેલા લોકો એજ ચુનેહગાર છે એમ
 ધારી લખે? ધણીવાર પોલીસની અટકશે
 એમ છે તે લોકો ભગનાજ માણસો
 ને ચુનેહગાર મળીને પકડી લાવે છે અને ઇન્સા-
 ફની કાર્ટો નીરઅજાધી ગણીને છોડી દે છે
 આવી વાતો પોલીસના સામ્રાજ્યમાં હમેશ
 બન્યા કરે છે, એ અધીકારીઓ બાણુતા છતા
 તે લોકોએ પોલીસને બહીસ વેહેવાની આવી
 નહીં વખાણવા લાયક ઉતાવળ શું કરવા કીધી?
 આરોપીઓએ કણુલાતના જવાબો દીધા છે માટે
 તેજ ચુનેહગાર હોવા નેમએ એમ બે કાઠ
 કહેશે તો તે મરણ્ય નથી કારણ કે પોલીસના
 આરમથી બચવા ખાતર ધણા આરોપીઓ
 પોલીસ આગળ તે લોકો કહે તેવા કણુલાતના
 જવાબ આપે છે, અને ન્યાયાધીશ આગળ તે
 જવાબ પોલીસની જમરીથી આવેલા છે અને
 નહન એટલે છે એમ કહીને જે ખરી હકીકત
 હોય તે જણાવે છે આવી હાલતમાં પોલીસ
 મેજસ્ટ્રેટ સામે આપેલી બુબાનીમા કંઈ પણ
 સાર નથી હોતી એવું કોઈના પક્ષ ખાનમાં
 આવે અને ન્યાય આમ છે ત્યારે પછી આટ-
 ની તમા આવી કામની હાલતમાં આ

ધનામો વેહેવી નહનકરો શું મતલબ હોવી
 નેમએ? ઉપરના ધનામોની રકમોને કરવામાં
 સાબતાર હબર ફીયામાં છે. આ લોકોના
 સાર્વજનિક પૈસા છે, તે કેવી રીતે ખરચ
 કરવામાં આવેલા છે એ બેસાનું એ લોકોનું
 કામ છે, અને તેથી નજરથી લોકો ચોત પોતાના
 પૈસાનો હીસાબ બેવા માફકે તો એ પોતાના
 પૈસા ચોખ સમમતા અગાઉ પોતાના નોકરો
 તરફથી વેહેવાવી દેવામાં આવ્યા એવું જ તેઓ-
 ને લાગતું નેમએ, પછી ચોખ વખતની પહેલા
 કરેલી ઉચલપટ્ટીમાં શું કુપો હેલું હોવો નેમએ?"

બીજી.

બીજી એક શકા એવી આવે છે કે, આ
 બહીસોની યાદીમાં સધળા નામો દેશીઓનાજ
 છે? રાજકારણના કામમાં દેશીઓ એટલે નકા-
 માજ! તેમના અગમ લાગુ પાલુ હજુ આવ-
 વાતુ છે? તેઓને હાથે આટલા મહત્વના કામો
 કેમ થાય? તેમના ઉપર યુરોપીયન લેકીની દેખ-
 રખ નેમએ? આવી બ્યારે રસ્તીની છે ત્યારે આ
 મોખ ગોળાના પ્રકરણ જેવા મહત્વવાળા ગુન્હા-
 ની શોધ કરવાના કામમાં મુખ્ય અગ્રેસરપણ
 નોરા પોલીસ અધીકારીઓને (ફાય) નહીં હોય
 એવા બીહકુલ મભવ હોયજ નહીં તે લોકોની-
 જ આ કુર્તતા, આ ચાચાકપણ, અને આ
 લામી નજર હોવી નેમએ અમ છતા, બહી-
 સોની યાદીમાં તે બીચારાઓના નામ કાઠ ક-
 કાણે પલ્લુ નથી, અને બધા ધનામો દેશીઓનેજ.
 ગેગ પોલીસે ગુન્હાની તપાસ કરવામાં પોત ના
 બેજ દુખવવા અને નેટીવ મીપાઇઓએ દન-
 મો ચુટી લેવા, કેવળ અન્યાય નથી શું? ત્યારે
 આમ છે તો નેટીવ સીપાઇઓનેજ બહીસો
 કેમ આપી? અને તે (ધનામો) આટલા બહી-
 પલ્લુ કેમ આપ્યાં? આમાં કાઠ હેલું હશે શું?
 અકકલ અને મેહેનત પોતાની અને ધનામો દે-
 શીઓને! આટલા ઉદાર તોરા કપારે થયા?
 અને આટલી દેશીઓ પ્રમે સહાનુભૂતિ તે લો-
 ને કરમી લાગવા માંડી? પણ કદાચને એવું તો
 હોયને! રવદેશ બધેનો દોલ (કરવા) સા-

ફેલો બહીસો નહી હોય ને ? અને હવે ખેડી આવાં સત્કૃપ કરવાને કોમેદ આવે અને આ પ્રકરણમાં હજી છુપી રહેલી વાતો ખુલ્લી થાય વાતો આ બહીસો આ-પવાની ઉતાવળ હશે નહી ને ? પરંતુ આ બધુદોહ છે કે નહી તે આખત શકા ઉત્પન્ન થવી એ સંભવીત છે આ સકાનો નીકાલ કરવા સાથે ખીજી બાજુનો એક દાખલો, ચાલો આપણે લઈએ

ત્રીજી.

આ અટવાડીયામાં રૂઢે વીલાપતથી હીંદુ-ગ્રામના એક તાગ મોકલ્યો છે તે તાગની મતલબ એ છે કે મધ્ય સમુદ્રમાં માલટા કરીને જે એટ અગ્રેજ લોકના તાઆમાં છે તેના સરક્ષણ સાથે સરકારે જે છુપી યોજનાઓ કરી છે તેને લગતા છુપી માહિતીના કાગળપત્ર એક અગ્રેજ અધીકારીએ એક પારકી સરકારને વેચેલા છે અને જાણીતરની સામુદાયનીના સંબંધના પછી ગુપ્ત કાગળપત્રને વેચવાની તૈયારીમાં હતો એટલામાં તેને પકડવામાં આવ્યો તેમજ સમુદ્રના પાણીની નીચે અગ્રેજોના સરક્ષણના સાધનો ડ્યા ડ્યા અને ડ્યા ડ્યા છે તે બાબતના છુપા કાગળો ગુપ્ત થઈ ગયેલા છે અને એક પ્રધાનના તાગ માહિતી મહત્વના છુપા કાગળો પણ પસાર થઈ ગયા છે આ કાગળપત્ર પાઠકી સરકારના હથમાં પડવાથી હજી આ ભારે બળભળાટ આવી ગયા છે, અને પોતાના દેશની બાબતની છુપી માથનો જે કામ ખીજનો ગતવતી દેએવા કુટ, દેગ દોહી અને મ કુટોની આસામીને સખત શીલા થવી જોઈએ માટે લોડ લોર્ડને પાલામટ આગળ ખખત રૂઢપતુ ખીજ આવ્યુ છે, અને તે સંબંધમાં લખના એક અગ્રેજ ગાવાળાએ પણ કહ્યું છે કે “ પોતાના દેશને દુમાગનાર (માણસ) હમણા તેમ હમેશ થતુ આવે છે તેમ, ફાર્સીએ લટકાવવાને, તેનુ આજ બેચીને, દુકડે દુકડા ડગવાને લાયક છે ” આ દાખલો ને ઉપરનો દાખલો એ બેની વચ્ચે કોઈ કામ બાબતમાં સંબાપણ છે પાતુ એટલાં બેકને સબ

થવાની છે [Redacted] બીજાને વાત મળે છે. આ બે દાખલાઓમાં મોટા તકનીકી અને જોડા દેશને વારતે બાજુએ એકજ શીલા અથવા બહીસ હોવી જોઈએ. પણ હીંદુસ્તાનમાં હાલમાં જે ખાસ પ્રકારની રાજ્ય પદવી આપી રહી છે તેને લીધે આ તકાવતો ઉત્પન્ન થાય છે એ કો-ઈના પણ લક્ષમાં આવવા લાયક છે ”

ચોથી.

“અ”ગાળામાં આ બોબજોળા પ્રકરણ સબ-ધમાં જે વાતો બની આવી છે તે સારી થઈ કે માહી થઈ તે બાબત મત બદલે કરવા સાથે હાલમાં અ”ગાળામાં માહે માહે કાર્ડ સલામ થાય છે-સુઝરપુરમાં બોબજોળા ફેકવાની કો-થઈ ગઈ તેને આજ સુમારે પદર દીવસ થયા આટલા દીવસ વીની ગયા બાદ હમણા કોઈ ફેકાણે માહોમાહે એક બે સલા દુ ખ બદલે કરવા સાથે ભક્ષ્ય છે એનો સરકારે શો અર્થ સમજવો ? આ બોબજોળા બહારથી ચી-જીને ગમે ને આજ સુમારે કરવા પડ્યા લોક મતનુ આવળને હમણા કેટલુ પીકળજ માફી રહેતુ છે અને જે થોડું એક રહેતુ જેનુ લાગે છે તેના પર આપણે કેટલો ભરતો મુકવો તે બાબત સરકારે ખુબ બારીકાથી વી-ચાર કરવા જોઈએ નહી તે હાલ ઉત્પન્ન થયે-લા એનારકીટ લોકોને નાખી દેવા સાથે કામ ઉપરથી લેવાય અને તે ઉપરથી ચીરકાર્ડ ગઈ બધાજ લોકો સરકાર પર ઉલટે એવી મુશકેલ હાલત થવાની ! એટલા સાથે લોકમત-નો સરકાર શાતપણે વિચાર કરવો જોઈએ તેથી લોકમત શુ દેખાય છે? બોબજોળા ફે-ડ્યાને પદર દીવસ થઈ ગયા તેપણ દીલખીરી બદલે કરવાની બધી મળીને એ ચારજ મુખ્ય સલામો થઈ છે એ ઉપરથી લોકોની ચોટી સખાના જગ્યાનો મત સરકારને ધણે કંઈ અનુકુલ છે એવું દીસતુ નથી આ પદર દી-વસમાં પદર હજાર દીલખીરી બદલે કરવાની સલામો થવી જોઈતી હતી. પણ તે થઈ છે

ને કહે સલામો થઇ છે તેઓ પણ જુ
મનેજ સમરામ કોવો જોઇએ - એવી દીસે
છો તમે સભા બોલાવીને દિલગીરી જાહેર કરો
એવું અધીકારી વગેરે તરફથી આજ્ઞા નહીં જ
જાય એવી રીતે કહેવાયું હતું. પડે છે તેવારે
પણ ઠેકણે કાંઈ લોકોને દીલગીરી થવા મરિ
છો પદેનટસ લોકોની સલામત દીલગીરી જાહે
ર કરી છે પણ તે મુરોખીયન લોકોની જ મ-
ડણી છે મુકદ્દરપુરમાં તા. ૧૦ મીએ દરજા
ના રાજના પ્રમુખપણા નીચે, આવીને એક દીલગી
રી જાહેર કરનારી સભા થઇ પણ ખુદ મુકદ્દર-
પુરમાં પણ સભા ભરાવવાને દસ દીવસ લાગ્યા,
એ ઉપરથી જ તેની ખરી કીમત શું છે તે
લોકો લીયારે છે મુકદ્દરપુરના લોકોને ખર
ખ સાચું હત અને તેઓને સરકાર સાડ
લસોજ લાગી હોત તો ખરી દીલગીરી અને
ખરી દીલસોજનો દસ દિવસનો અંતર કદી પણ
ખરી થકાયા નહીં હોત, દરજાના મહારાજ
ને સલામત અપાયેલા થતા એવી વાતને પણ
હમો લોકો હાલ જોઈ - વળત આપતા નથી
સહિને માલમ થયેલું છે કે એ રાજાઓ અને
મહારાજાઓ ધણા પરાધીન થયેલા હોય છે
તેઓને જેમ ડાકુ હલાવવાને કહેલું હોય એમ
તેવો હલાવે છે આવી સ્થિતિને લીધે, આવા
મહારાજાઓના પ્રમુખપણા નીચે થયેલી વાતો
એટલે તદન બનાવટ દારસ ! એવી લોકોની
સમજ થઇ ગયેલી છે ત્યારે, એમાં તો ખરા
કુખન એક રીપુ કાંઈ ઠેકણે જણાવુ નથી
પુનામ અને બહારના મુસલીમ લીજના મુસલમા
ન લોકોએ, વળી એક દીલગીરી જાહેર કરવાના
અમારે હા હાવાની ખબર પ્રસીધ થઇ છે
પરંતુ મુસલમાન લોકો પોતાનું કારજ સાધવા
સાદ બહારથી ઇજોની, હા ઉપર હા કેવી
મોઢવી દે છે એની જેને અખર નથી એવા
લોકો આપણામાં ભાગ્યે જ મળશે. એવી આ
દીલગીરી જાહેર કરવાની ફરિયાદ છે તમે
આખરે સારું તો રહે એમ કહ્યા પછી દીલગીરી
જાહેર કરેલા સારું કાંઈક પણ પ્રમુખપણા

નીચે કાંઈક જાહેર લોકોની અને જાહેર તેવડી
મોડી સભા થઇ તો પણ સાચાપણની નજરે
તેની કીમત કોડી નેટલી પણ નથી તોપણ
રાજકારણની નજરે જોતાં અને લોકોમાં આ-
પણે માટે દીલસોજ છે એમ બતાવવાની
દલીએ (જોતાં) આવી બનાવડી દીલગીરી જા-
હેર કરનારી સભાઓની પણ અંગેજોને જરૂર
છે પુનામાં અગાઉ રેડ સાહેબનું ખુન થયું
તે વારે આજ પ્રમાણે કાંઈ દિલગીરી દરસાવે
નહી, ત્યારે અમના બધા આગરદાર લોકોને
એક જગ્યાએ એકા કરીને "તમે દીલગીરી જા-
હેર કરો" એમ તે વખતના કલેક્ટર સાહેબ
ને કહેવાની જરૂર પડી! તેવાજ પ્રકાર બના-
ળામાં થતો કોઈ જોઈએ, એવી ઘણી અટ-
કલ છે પણ આવા બનાવડી લોકમતની ભા-
ગી પુડી દીલસોજ ઉપર પણ ઇંગ્લીશ દેશમાં
કેટલા દિવસ ડાલતી રહેશે? લોકમતમાં ભય-
કર તકાવત પડેલો છે અત્યંત નમ અરજથી
માડીને બોજાબોજા લગી મજબ આવી પુગી છે,
અને" હમો આ બોજાઓ અમારાપર જુલમ ક
રનારા ઉપર વેર લેવા સાર અને હમારા દેશી
સ્વતંત્રતા સાર ફેકીએ છીએ, એમ બોજા ફેકના
ર લોકો પોતાને મોઢે ખુલ્લું બોલે છે આ ઉ
પરથી શુ સાદ જણાઈ આવે છે? સરકાર બાબ
તની બીક લોકોના મન ઉપરથી ઉડી મરિ છે
આ વાતને સાળીત કરી આપનાર એવા પ્રમા
ણો ધણા મળે છે. તીનવેલીમાં જે મુકદ્દરમો
ચાલે છે તેમાંના એક આરોપી મુજમબુસ લીવે
આ પ્રમાણે પોતાની જવાબ લખી આપે છે
"હું સખારી છું, અને વ્યક્તીએ અને રાષ્ટ્રે બો
ક્ષ મેળવવા એવો ઉપદેશ કરતો હતો રાષ્ટ્રીય
મોક્ષ એટલે પારકાની સમ્રા લીવાવનુ છુટાપણું
છે. બહીષ્કાર નીશ્ક્રિય પ્રતીકાર અને રાષ્ટ્રીય
શિક્ષણ એ સ્વતંત્રતા મેળવવાના માર્ગ છે ની
સવાસધાત કરીને જુરફી નીખી અમરેજ સરકારે
હીદુસ્માનનું શણ મેળવ્યું છે. મહારાષ્ટ્રીના
જાહેરનામાંથી અથવા જુદા જુદા વાઇસરાયોએ
વખતો વખત આપેલા પોસ્ટ પણ મીઠાક પડતા

વચનોથી લોકોને ઝોલ્યા ખવડાવવાનો પ્રયત્ન થયો છે. હોદી લોકોએ પણ ધણી જુલો કરી છે એકંદરે અનિષ્ટ આભુખાભુની સ્થિતિને લીધે સરકાર બદલાવી નેમએ અથવા સરકારે પોતે બદલાવું નેમએ, એવી લોકોને જરૂર લાગવા માડી છે વાસ્તે તેમના તરફથી સ્વતંત્ર સ્વરાજ્ય સ્થાપન કરવાનો પ્રયત્ન થાય છે " આવા જવાબોથી સરકારની ઉઘાડી મેઅદબી થાય છે । સરકારની મોટાઇ આથી ઉતરતી જાય છે । આ સરકારી સત્તાનું અપમાન છે । અને આ સરકારની સામર્થ્યનું અપમાન છે । અને એ શીવાય લોકોમાં આવા જવાબોની તારીફ કરવાની ઉલટ વધતી જાય છે । ત્યારે આ મતજાનો અર્થ શું થાય છે ? લોકમત સરકારની બાબમાં નેમએ તેટલો નથી, એ આ ઉપરથી સાફ થતું જાય છે એને માટેજ સરકારને અમારી એવી નમ્ર વિનંતી છે કે તેમણે આવા નાણુક પ્રસંગે બળતાજ અભાવારના કામો કરીને લોકોને ચીડવા નહીં લોકોના મત પ્રમાણે તેમણે ચાલતું નેમએ તેમના મત પ્રમાણે લોકોએ ચાલવાના દીવસ હવે રહ્યા નથી લોકોના હક લોકોને નેમએ છે અને તે સરળ માર્ગથી ન મળ્યા તો વાકા મારગે મેળવવાની લોકોની તૈયારી દીસવા લાગી છે એ બાબને સ્વરાજ્ય જેવા મહત્વના હકેકે આપીને અંગ્રેજોએ લોકોને ખુશ કરવા એજ આવા વખતે ઉચિત છે "

ખાંચમી.

"કકત આતુ નહીં થાય તો, સકનીની પરી હાનો વખત જલવીજ આવવાનો ધણો સભવ છે લોકોના મેળવવામાં અને વિચારોમાં મોટો તફાવત પડેલો છે " અંગ્રેજ રાજ્યથી હમને ધણી ફાયદા થએલા છે, " અને " અંગ્રેજ રાજ્ય મુંબરે હમારા બીપ મોકલ્યું છે, " એવા વાક્ય મેલનારા લોકો હવે ધણીજ થોડા રહેલા છે હાલની ભાષા " હમને સ્વરાજ્ય નેમએ " અને " સ્વરાજ્ય મેળવવા સાર હમને સુંઝે તે કરીએ " એવી થઇ છે સારાશ એટલેજ મનમાની દેહસ્તનો સવાલ રહેલો નથી બાહારની

સકનીને કમીમાંથી માત્ર સવાલ રહેલો આવો આતુ નથી (૧) થાય છે પણ અસ્થિતી સાથે અને તે લોકોને રાજ સુખી અંગ્રેજોએ અને તેટલી જલદીથી નાણુક કરવી, એ સહીથી સારો રસ્તો છે. રૂશીયામાં મેળગેલા ફેક છે, અને હીંદુસ્તાનમાં હમણા મેળગેલા ફેકવા લાગ્યા છે પણ આ બે દેશોની સ્થિતિમાં ફરક છે. રૂશીયામાં રૂશીયન સરકારજ રાજ્ય કરે છે તે સરકાર વિરુદ્ધ જે એનારકીસ્ટ લોકો ઉભા થશે તેના વિરુદ્ધ અને સરકારને અતુકુળ અત કરણ પુરેકે હોનાર લોક રૂશીયામાં ધણી હોવાને લીધે ત્યાંની સરકારને તેટલો નૈતિક આધાર (Moral Support) મળે છે પણ હીંદુસ્તાનમાં તેટલા અતુકુલ લોકો મળશે કે નહીં તે બાબત હાલની સ્થિતિમાં શક ભરેલું દીસે છે એવું છે તોપણ જ્યારે રૂશીયામાં મેળગેલાંની પત્તી ડુબા સલા થઇ તો પછી હીંદુસ્તાનના લોકને સ્વરાજ્ય મળતું એ તો ધણીજ જરૂરનું છે. સ્વરાજ્ય કરતાં એાછી બલીસથી હીંદુસ્તાનના લોકો નહીં તેમજ અગાઉ સતેશ જામ્મા હોત પણ તે અગાઉનો ભરસો આજે ઉડી ગયો છે એટલે સ્વરાજ્યના હવે શીવાય બીજી કોઇ ચીજથી લોકનું સમાધાન થશે એવો સભવ લાગતો નથી "

છઠી.

"હાલ હીંદુસ્તાનમાં પ્રાપ્ત થયેલી સ્થિતિને સ્વરાજ્યના હક શીવાય બીજું આધાર નથી, એવા સાધારણ લોકોનોજ મત છે એમ નથી, પણ સરકારના ભડસાવાળા મીડમન, જેને સરકારે ગ્રેટ સેક્રટરીની કાઉન્સિલમાં સલાહ લેવા સાર નીમ્યા છે તેઓનો પણ આવોજ મત છે હીંદુસ્તાનમાં એનારકીસ્ટ લોકની ધાબલ જલદીજ શરૂ થશે એવું ભવિષ્ય મેં કહેલું જ હતું એમ મીડમન સમજાયદ હત હાલ કહે છે. લોકોની તકરારો તરફ સરકાર બરોબર ધ્યાન આપતી નથી એવી હીંદુસ્તાનના લોકની દહાડે દહાડે પાકી સમજ થતી આવે છે તેને લીધે આમાં મેળગેલા જેવા પ્રકારે બની આવે છે, અને

જેવા મહત્વના હક લોકોને મળ્યા હતા તેવા પ્રકારે બધું થવાના નથી, વૈ તેમને મત છે. આ પોતાના સલાહકારની સલાહ તરફ મોરલી સંદેહ પોતાનું ધ્યાન લગાડશે તો મીઠું કાતને પોતાની કૌનસીલમાં નીમવાનું કહી પણ સાર્યક થશે. સ્વરાજ્ય એ બધું એ જે હીંદુસ્તાનમાં ચાલતી ચળવળનો મુખ્ય મતલબમાં સમાવ્યો હેતુ (છે), તે નજરે જોતાં તો આપણે ત્યાં અહીં બેબંગોળા ફેકનારાને પણ એનાર્કિસ્ટ એ સજ્જ લાગુ પાડવા એ અન્યાય લાગે છે. તે ખરેખર એનાર્કિસ્ટ નથી, અને તેમને કાપડ એ એનાર્કિસ્ટ કહેવા પણ નહીં એનાર્કિસ્ટ એટલે અરાજક સ્થિતિ ઉત્પન્ન કરવી જોયો ઉદ્દેશ હોય તે પણ આપણે અહીં ખીરેન્દ્ર બાણ જેવા લોકોની ઇચ્છા હીંદુ તાનમાં કોઈ પણ રાજ્ય ન હોવું જોઈએ અને ત્યાં ત્યાં અરાજકની અથવા બેબંગ માદશાહી ની રચીતી શરૂ થવી, એવી બીલકુલ નથી તે મને અરાજક સ્થિતિ નથી જોઈતી સ્વરાજ્ય ની સ્થિતિ જોઈએ છે ત્યારે તેમને માટે એનાર્કિસ્ટ એ સજ્જ નથી અને પોતાના દેશને સ્વરાજ્ય આપનારા એવા અર્થનો જો કા ઇ એકાદ સજ્જ અંગ્રેજ લાપામા હશે તો તે તેમને માટે લાગુ પડતો છે. બેબંગોળા ફેકવા એ સાફ કે માફ એ સવાલ બાણ એ મુકતાં, આટલું તો નિર્વિવાદ છે કે, અરાજકને માટે નહીં પણ સ્વરાજ્યને માટે ખટપટ કરે છે.

સાતમી.

દિલ્લીની જાહેર કરનારી સલાહોનું જે ઉપર બધાનું કરેલું છે તે સીધા, ઠાક, માણી-કાળ, મુશ્કેલીદાતામાં પણ પજાડીથી સલાહો થવાની બાતમી આવી છે અને આ સલાહોમાં વળી એવા પણ એક ફરાવ પસાર કરી લેવામાં આવ્યો છે કે આ એનાર્કિસ્ટની ચળવળો દેશમાં શરૂ થઈ છે તે જાણી દેવાને સરકારે મળ-જાત અમલ કરશે દરબચાન અહારાનના મુખ્યપણું નીચે અંબલી સભ્યમાં એવું નહીં કરેલું આવેલું છે કે વર્તમાનમાં તમા બધા

ખાનોથી લોકોનાં મનો બખડે છે માટે બધા પ્રકારના લેખો તથા ભાષણો બધ કરવા બાબત તજવીજ કરવી. એક દેશને તો એવું સાફ કહેલું છે કે, બાણ સુરેન્દ્રનાથ મોનરેજ અને બાણ બીપીનચંદ્રપાલના જેવા ભાષણોથી બધા પરીણામો બની આવે છે અને આ બધાના બે-કેબસ્ત થઈ જોઈએ એવી સરકાર તરફ સી-ફારમાં ચાલેલી છે હાલ દુરત આ ચલાડચલા અને મોડું પુજનારા લોકો તરફથી સરકાર ઉ-પર આવી માંડી સુચનાઓનો જે વરસાદ થાય છે તેમાં માળભેળ કાઢી નાખી તેમાંથી લેવા લાયક સારનું બિંદુ શું છે તે સમજી લેવા સાફ સરકારને એક જુદું જ આગું સંબંધ પ-ડશે એવી ધામ્તી છે "

તે પછી મીઠું બોવન અને મીઠું મંદ્રજત તરફની કેટલીક વિખત સાક્ષણી "લઈ નામદાર વડા મેજસ્ટ્રેટ જિલ્લાબુ" કે બને પણ જ્યારે આ મુકરરનો સેશ-સમાં નોંધાવા રાજ છે તે એ મુકરરનો સેશ-સમાં તપાસ માટે હું એ-કલી આપીશ.

હિંદ એન્જ-સીના મેનેજરની જુબાની.

નાસમણ નરસુ કેલકરે મીઠું બોવનની તપા-સમાં જિલ્લાબુ કે હું એક કલાર્ક છું હું હિંદ. એન્જ-સીના મેનેજર પણ છું, કે જે સી. પી. ટેક આજણ આવેલી છે. આ એન્જ-સી મોપડી અને ન્યુસપેપરની છે આરોપીને હું પીછાણ છું તે 'કાળ' પત્રનો અધિપતિ છે 'કાળ' પત્રની દર અઢવડીએ ૧૦૦ નકલો મને મળે છે 'કાળ' પત્રના મૂલ તા. ૧૫ મીના અ કની ૧૫૦ ફોપી એ મને મળી હતી. આ પત્રોની નકલ મને પુણાના ક્રેમા પેડમાંથી મળે છે આ ફોપીએ મને "કાળ" નાં મેનેજર તરફથી મળે છે "કાળ" ની ૧૦૦ ફોપીએ દીઠ મને એક રૂપિયા બાર આવ્યા મળે છે આ ફોપીએ અમારી એન્જ-સી તરફથી વેચવામાં આવે છે તેમજ બર-કાને પુનાડવામાં આવે છે. અહ તા. ૧૫ મીના અ કની ૧૫૨ ફોપીએ અમારી એન્જ-સી તરફ-થી વેચાઈ હતી. આ પત્રની સમગ્રી નકલો ૨

થી ૩ દીવસમાં વેચાઈ ગઈ હતી ૧૫ મી મેએ અમદાવાદી એન્જીનીયર મારફતે વેચાયેલાં પત્રોના હિસાબની આ નકલ છે આ નકલમાંની એક મેં કાળના મેનેજર ઉપર મોકલી હતી સધળી નકલના પૈસા મને મળ્યા હતા-

વધુ સાક્ષીઓ.

આનંદ લક્ષ્મણ વિશ્ણુએ મીં બોવનની તપાસમાં જણાવ્યું કે હું મરાઠી બ્રાહ્મણ છું હું મુબઇની કલેક્ટરની ઓફીસમાં નોકરી છું હું આરોપીને પીછાણુ છું

આરોપી મુબઇ યુનિવર્સિટીના એક ગ્રેડ્યુએટ છે અને “કાળ” પત્રના અધિપતી છે આ પત્રનું વાર્ષિક લવાજમ ટપાલના દર સુધ્ધા એ રૂપિયા બેટલું છે ગઈ તાં ૧૫ મીના પત્રને “કાળ” નો એક મે વાંચ્યો હતો આ પત્રના બધા અંકો ધરાંડ નરીકે મને મળ્યા હતા

મીં ગણપત કીજાણુએ મીં બોવનની તપાસમાં જણાવ્યું કે, હું મુબઇમાં ચીમુર લેનમાં રહું છું હું આ પત્ર ખરીદું છું એ રૂપિયા લવાજમ આપુ છું છેલ્લા એ માસથી ૨૨ શનિવારે મને આ પત્ર મળે છે હું લવાજમ મનીઓ રડરથી મોકલું છું પાછળથી સાક્ષીએ જણાવ્યું કે દર વગેરે એક વખત ૫૫ મને વેદ્યુપેએબલ પારસલથી મોકલવામાં આવે છે અને હું તે રીતે લવાજમના રૂપિયા આપુ છું

આ સધળા સાક્ષીઓની જુગાની તે પછી કારટના દુભાષ્યાએ આરોપીને મરાઠી બાપામાં વાળી સભળાવી હતી

આરોપીનો જવાબ.

કોર્ટના પુરવાથી તે પછી આરોપીએ જણાવ્યું કે હું મારો ખુલાસો અત્રે કરવા આહવાં નથી હું તે સેશન્સ કોર્ટમાં કરીશ

તોહમતદાર સેશન્સ કમીટ થયો.

તે બાદ મેજિસ્ટ્રેટ આરોપી સામે હીંદી ફોન્દરી કાયદાની ૧૨૪ મી એ અને ૧૫૩ મી એ કલમોના ભગ કરી પોતાના ‘કાળ’ પત્રના મુદ્દા તાં ૧૫મી મેના અંકમાં શીતુરી લખાણુ

કરવાનો આરોપીને કાઠી પ્રમખદર્જક મુ. પુરવાર થયેલો આરોપીને સેશન્સ કમીટ કાપી હતો.

શનિવાર તાં ૨૦ મી જુન ૧૯૦૮

ચાલુ સાલની ત્રીજી ફોન્દરી સેશન્સની એક બેઠક આજે હાઇ કોર્ટમાં નામદાર જડજ મીં દીનસાહ દાવરના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી “કાળ” ના અધિપતીને જામીન ઉપર છોડવા થયેલી અરજ.

પુણામાં પ્રગટ થતા ‘કાળ’ પત્રના અધિપતી શીવરામ મહાદેવ પ્રાંજપેને રાજદોષી લખાણુ કરવાના ગુનાહ માટે વડા મેજિસ્ટ્રેટ મીં એસ્ટને ચાલુ માસમાં મેશન્સમાં નોંધે હતા તેના તરફથી આજદીને હાઇકોર્ટમાં નામદાર મીં જર્જીસ દીનસાહ સુવર સનમુખ મીં બ્રીજા બેરીસ્ટરે સુવર મુદ્દા તેને જામીન ઉપર છોડવા અરજ કરી હતી આજે જણાવ્યું કે રાજદોષી લખાણુ કરવા માટે વધતામાં વધતી સળ જન્મ દેશનીકાલની રાખવામાં આવી છે, પણ તે ઉપરથી કાંઈ એમ થતું નથી કે તે ગુનાહ કરનાર દરેકને તેટલી સળ થવીજ જોઈએ મીં બાળગાધર નીલકને એવાજ આરોપસર માત્ર ૧૮ માસના સખત કેદખાતાની સળ કરવામાં આવી હતી અલખતા આરોપી સામે મેલાયેલી આરોપ વજો ગભીર પ્રકારનો છે પણ આ મુકરદમાં તકરારી લખાણુના તરજુમાં સીવાય બીજા કાંઈ જુગાની પડી નથી જેથી આરોપીના ગુનાહની ગભીરાર્થ સબખમાં કોર્ટ કાંઈ પણ તોલ કરવાને શકતીવાન થઈ શકે હું તે આગળ વધીને એટલું પણ કહું છું કે પ્રથમ દરશક પુરાવા આરોપીને કમીટ કરવા ફરિયાદ પહેરજુ કરેલો નથી સાચી તરફથી આરોપી ને જામીન ઉપર નહી છોડવો જોઈએ એવું કારણુ અતાવનાર કાંઈ પણ સોગંદનામું કયું

આરોપી કોર્ટ વધતામા વધતી જે રકમ
ફર કરે તેટલી રકમના સધર જમીન આ-
વવા તૈયાર છે

સરકાર તરફથી પબલીક પ્રોસીક્યુટર મી૦
બોવનની ફરમાશથી મી૦ ઇનવેસ્ટીગેટીવ ઇન્ફોર્મેશન
અરજ સામે વાધા લેતા જણાવ્યું કે શામી તર-
ફથી જે ખીના જણાવવામા આવી છે તે બુલ
બરેલી છે આરોપી તરફથી પ્લીડર જે સામદ
તાયુ કર્યું છે તેમા જણાવવામા આવ્યું છે કે
આરોપી સુઅર્ધની યુનીવર્સિટીનો એમ. એ. એ. છે,
લખાણુ ઉચી મરાઠી ભાષામા લખાયેલું છે
અને તેમા ખરી ખીના અને ઇતિહાસીક ખનાવો
વર્ણન કરવામા આવ્યું છે એક ઇતિહાસીક
ના ગ્રંથમામા ઉડતા બોલ અને તેની
સરવી મજેલુ ફમાનું રાજ્યખ ધારણુ છે,
યુ આ આખરમા કોરટે જોવાનું છે તે આરો
પી ઉપર મેલાયલા આરોપીની તબીગઈ છે આ
તપીએ આગળ પશુ હાથ કોરટેને જમીન ઉપર
છોડવા અરજ કરી હતી, પણ તેની તે અજ
દવાલ રાખવામા આવી નહોતી

નામદાર જડજ-તે અરજ તો મેલ્હેટના
યુકાફ સામે રીવીઝન તરીકે કરવામા આવી
હતી

મી૦ ઇનવેસ્ટીગેટીવ-તેમજ હવે અને હુ કા
છ એમ કહેવા માગતો નથી કે આ અરજ સા-
લજવાને આ કોર્ટે સતા નથી માફ કહેવા
નું એટલું જ છે કે જમીનની અરજ રીકારવા
પેહેલા તેના સામે મેલાયલો આરોપ કેટલો બ-
ધો ગંભીર છે તે ઉપર કોર્ટે વીચાર કરવો જો
ઈએ,

નામદાર જડજે ધારાના હીમાયતીઓની તક-
રાસ સાબળી લઇ યુકાફો આપતા જણાવ્યું કે
આરોપીને પોતાનો બચાવ કરવાની તક આપવી
એ વાજબી છે હુ તેને રૂ. ૧૦,૦૦૦ના હાથ-
જમીન અને રૂ. ૭,૫૦૦ના એ જમીન લઇ
છોડવાનો હુકમ કરે છું

સોમવાર તા. ૬ ફી જુલાઇ સને ૧૯૦૮

આણુ સાલની ત્રીજી ફેબ્રુઆરી સેશન્સની
એક બેઠક આજરોજે હાઈકોર્ટમા નામદાર
જડજ મી૦ ઇનસાહ દાવરના પ્રમુખપણા હેઠળ
મળી હતી

“ કાળ ” ના અધીપતીની રાફ થયેલી
સેશન્સમાં તપાસ.

“ કાળ ” પત્રના અધીપતી, ડાખનાર અને
પ્રગટ કરતા મી૦ શીવરામ મહાદેવ પ્રાજપેને
ખીડીશ હી દુરતાનમા કાયદેસર સ્થપાયેલી સરકાર
સામે ભેક લાગણી ઉઠકેરવા યા તેવી તજનીજ
કરવા અને નામદાર મેહેનસાહની રૈયનના જુદા
જુદા વર્ગો વચ્ચે દુરમનાઈ અને ધીકારની
લાગણી ફેલાવવાના યા તેવી તજનીજ કરવાના
આરોપો માટે ઉભો કરવામા આવ્યો હતો
સગર તરફથી સરકારી મોલીસીટ૦ મી૦ બોવન-
ની ફરમાશથી એડવોકેટ-જનરલ આ. મી૦
આન્સન, મી૦ ઇનવેસ્ટીગેટીવ અને મી૦ ડી૦
ખી૦ ખીનીજ હાજર થયા હતા, જ્યારે આરો-
પીએ પોતે પોતાનો બચાવ કર્યો હતો

આરોપી મી૦ પ્રાજપેનું નામ પોકારવામા
આવતા તે કેદીઓના પોજરામા હાજર થયો હ-
તો તાજના મુનશીએ તેને જણાવ્યું કે તમારા
મુકરદમાની તપાસ માટે ખાસ જુરોના નામ પો-
કારવામા આવે છે, તેઓમાના જે કોઈ સામે ત
મને વાધો હોય તે જણાવવું કે તેમને એસવા
દેવામા નહી આવે

આરોપીએ પોતે કાને મેહેરો હોવાનું જ-
ણાવ્યું અને બારમા નજદીકમા બેઠક આપવા
ની અરજ કરી હતી

નામદાર જડજે તે બહાલ રાખવાથી આરો-
પીએ બાગની ટેબલ નજદીક આવી ખુરશી પર
બેઠક લીધી હતી.

આ મુકરદમાની તપાસ નીચલી ખાસ જુ-
રીની મદદ વડે ચલાવવામા આવી હતી —

ખાસ જુરી.

મી૦ જયેરાજ હેનરી મેકાસલેન્ડ (ફારમન)

“મીં મહમદ યુસફ મીં હુધ વીલીઅમ માધ-
કલ મીં હરબટ જયોરજ કલારક મીં
સોરાબજ દાદાભાઈ દુબાશ મીં એં જેં
બીલીમેરીઆ, મીં હફરઅલી ઇં ઇં કરવા,
મીં જેમસ એમં મેયર અને મીં બરબોરજ
મેરામજ દુબાશ

એલનજ થયલા ખાસ જુરરો.

ખાસ જુરી ગેહવવામા આવતા સરકારે
નીચલા બે ખાસ જુરરોને એલેન્જ કરવાથી
તેમને જુરીમાથી મુક્ત કરવામા આવ્યા હતા:-
મીં શાપુજ સોગમજ અને મીં રસતમજ
ફરામજ વડીઆ

આં મીં પ્રાન્સને જુરી સનમુખ

રજુ કરેલો મુકરદમો.

એકવેકેટ-જનગવ આં મીં પ્રાન્સને
એ પછી સરકારે તરફનો મુકરદમો જુરી સનમુખ
રજુ કરતા જણાવ્યું કે હું તમારો લાઓ
વખત રોકવા માગતો નથી, પણ આરોપી કેટલો
વખત લેશે તે હું કહી શકતો નથી જે તે ડાહ્યો
માણસ હોય તો સધળી જોખમદારી પોતાને
માથે ખેંચી લે અને લાઓ વખત રોકે નહીં
જોખમદારી ખેંચી લેવાના સબધમા મારે કહેવું
જોખમે કે તાં ૧૫ મી મેને દીને કરવામા
આવેલું લખાણ જે અમે અત્રે રજુ કરવા
માગીએ છીએ તેને લગતો સબજો જુઓ તેને માથે
છે મુદ લખાણ મતાવી આપે છે આરોપી સા
મેનો મુકરદમો કેવા છે આરોપીના બચાવ નું છે
તે હું જાણુતો નથી મેજસ્ટ્રેટ સનમુખ તેને જે
કાંઈ કહ્યું છે, તે પુરતું નથી, સીવાય કે તે
‘કાળ’ પત્રનો અધીપતી હોવાનું કહ્યુંલ દરે છે
એ પત્ર પુતા તેમજ મુબમમા પ્રગટ થાય છે,
નેટવુજ અમારે માટે પુરતું છે હું આગળ વ-
ધીને કહું છું કે આરોપી ‘કાળ’ પત્રનો અધી-
પતી હોવા ઉપગત તેનો માલિક અને પ્રગટ કર્તા
પણ છે એ પત્ર આગળ જગતહીતેચ્છુ પ્રેસમા
બાવા હવું અને હાલ મનોદર પ્રેસમા બપાય
છે તેણે તાં ૨૪મી માર્ચ અને તાં ૩ જીએ
પ્રેચ ૧૯૦૩ ને દીને એના સબધમાપુના મધ્યે

ડેકલેરેશન કર્યું છે જે તેમજ હોય તે
આરોપીની સ્થિતિમા કરી ફરકાર
નથી, વળી તાં ૧૫ મી મેના જે અકમા તે
રાંરી લખાણ બોલ્યું છે, તે પત્રમા પણ ઉપર
કહ્યા પ્રમાણે આરોપી જણાવે છે કે તે મજકુ-
કુર પત્રનો અધીપતી, છાપનાર અને પ્રગટ કર-
તા છે હવે તે પ્રગટ કર્તા અને માલિક નથી
એવું કહેવું અશક્ય છે હવે મજકુર પત્રમા
જે કાંઈ લખાણ આવે તે માટે તે પોતે જવા-
બદાર છે સીવાય કે એકસ લખાણ માટે તે જવાબ-
દાર નથી એવું તે ખતાવી આપે પણ કાય-
દા તો તેને એકલાનેજ જવાબદાર ગણે છે
મજકુર પત્રમા તે પોતે જે કાંઈ લખે યા પત્રમા જે
કાંઈ આવે તે માટે તે જોખમદાર છે તેની ફાજલ
ચુનહેમારી કાંઈક મી થતી નથી જે કાયદો આ
ફીતુરી લખાણ પસાર થવા દે તો દેશને બ
ભારી પડી જાય વળી પરદેશના વર્તમા
નપત્રોના તેવા ફીતુરી ઉતારા પણ તે
નાથી ઉતારી લેવાય નહીં તેમારે લખનાર-
નો ફાજલારી ચુનહાનો ઇગદો, ફેશની હાલત અ-
ને જે અતતા એ લખાણનો પ્રસાર-શરૂ કરે
તમારે જોવાનું છે હું મારા મુકરદમા માટે મીં
જસ્ટીસ એચીએ આગલા મુકરદમામા જે સ્મી ગ
અપ જુરીને કહી સજાવાનું હતું તે ઉપર
વધારે અધાર ગણુ છું એ સ્મી ગઅપ પૂલ-
મેચ તેમજ પ્રીવીકાઉન્સીલે સ્પીકાર્યું છે અને
તે પછી ફાજલારી કાયદામા છેવટનો સુધારો
કરવામા આવ્યો છે તકરારી લખાણ મુબમ-
મા વચાવુ હતું અને તેથી આ કોરટની
સત્તામા આ મુકરદમો આવે છે એ સબધી
પુબકળ જખાતી છે કોર્ટની સત્તાનો સવાલ
નક્કી થયા પછી હું બીજી ખીના પર આવું
છું આ ફીરિઆ માહવા માટે મુબમ સરકા-
ત્તી પરવાનગીની જરૂર હતી, અને તે અમે
મેળવી હતી, જે અત્રે રજુ કરવામા આવશે સ-
રકારની મજુરીના પરીણામે આરોપીને મેજસ્ટ્રેટ
સનમુખ ઉભા કરવામા આવ્યો હતો જેણે તે-
ને આ કોરટમા મોકલ્યો છે બીજો અપવાદ કા
વધારી જે કલમને આધારે હાલના અપવાદ

પ્રતી કહાડવામાં આવ્યા છે, તે કલમોને લગતો છે તમારે પીનલકાડની ' ૧૨૪ એ ' અને ' ૧૫૩ એ ' ઉપર ધ્યાન આપવાનું છે અને આરોપો એક ખીજને મળતા આવે છે તમારે એ કલમોના શબ્દો ગ્રખ્ધ નેવાના છે, આગલા શ્રીતુરને લગતા એક મુકરદમામાં આરોપીના ધારાના હીમાયતીએ એવી દલીલ રજૂ કરી હતી કે શ્રીતુરી લખાણુ માટે અગ્રેજ કાયદા પ્રમાણે વરતવું હતું કેહું છું કે અગ્રેજ કાયદાને અગ્રે કહું લાગતું વળગતું નથી તમારે અગ્રેના કાયદા ઉપરજ લક્ષ આપવાનું છે મીંઠ જસ-ગીસ સ્ટેએ એવી મતલબથી જુરીને ચેતાવી હતી । આ દેશમાં બોલવાની લોકોને છુટ અને પાપમાં ટીકા કરવાની છુટ ચોક્કસ હદ સુધીજ સાપવામાં આવી છે સરકાર પગલા લેતે તે ઉ-ર ટીકા કરવા દેવામાં આવે છે, પણ તેની પ-ણુ હદ હોવી જોઈએ અગ્રે મીંઠ જાનસને મીંઠ જસ-ગીસ એચીવ રમી ગયપ વાચના માડયુ હતું અને તેમ કરતા ટીકા કંચો હતો કે કોન્ટ્રોલ એપ ક્રુઝ એએ તેમજ ખીવીકાઉનસીસે સ્વીકાર્યું હતું હું તેના શબ્દો ઉપર વધારે આધાર રાખું છું

નામદાર જડજ-તેના એક ભાગ સીવાય આંઠ નીંઠ જાનસન-તેમજ છે અને તે બેદીલી ફેલાવવાની બાબત છે અને હું તે વીશે હવે બોલવા માયુ છું રાજ તરફ બેવકા થવા ઉશકેરી બેદીલી ફેલાવાની છે લોકોમાં ખરેખરી બેદીલી ફેલાઈ છેએવું પુરવાર કરવાની કાંઈ જરૂર નથી લખાણુ કરવા પછી તેનો અર્થ તમારે કરવા નો છે તેમાં તેનો ધરિદા શુ હતા તે જોવાનું છે એજ પકતીમાં મુકાયલા આસામીઓ તરફથી એન્ડ તજવીજ કરવામાં આવી હતી કે એ લખાણુ કરવાની મારી મતલબ આવી હતી એ તમારે જોવાનું નથી તમારે તો તમારી સનસુખ જે કાઈરજી માય તે જોવાનું છે, 'કાળ' પત્ર પુના અને તેની આસપાસના શેહેરોમાં ફેલાય છે અને ત્યાં આવા તકરારી લખાણુથી ગુ અસ-ર માય તે તમારે જોવાનું છે એથી નુકસાન શુ કરવા ધાર્યું છે, તે તમારે જોવાનું છે

ત્યારે કાઈ ચોક્કસ વાક્ય ઉપરથી લખનાર-નો ધરાદો જોવાનો નથી પણ આખા લખાણુ ઉપરથી જોવાનો છે, અને તે પછીજ તે ઉપર તમારે સ પૂર્ણ અને છુટા મનથી વીચાર કરવા નો છે અંક વખત એવો ખ્યાલ લઈ જવામાં આવ્યો હતો કે ઉશકેરણીભરી લાગની ફેલાવવા-ની તજવીજ ઉપરાંત તેવી તજવીજને ફત્તેહ મળી છે કે નહીં તે જોવું જોઈએ, હું કહું છું કે તેમ કહેવું તદન જુલુ ભર્યું છે આરો-પીએ વાપરેલા શબ્દો તમારે જોવાના છે હવે તેને ફતેહ મળી છે કે નહીં તે જોવાનું નથી સરકારને લાગેવળે છે ત્યાં સુધી તો તકગગી લખાણુ સ બધી છે કાયદાની કલમ ખુલ્લી છે તેમાં હુલ્લડ વા તોફાન વીશે કશો ધસારો નથી કાય-દામાં એવું કાંઈ નથી કે હુલ્લડ વા તોફાન માય તોજ લખનારને પકડવો એટલા માટે હુલ્લડ અને તોફાન ઉશકેરવાની તજવીજ પુગવાગ કરવાની કાઈ જરૂર નથી મારે તમારે વધુ અગ-તની ખીના ઉપર ધ્યાન બેચવાનું છે તે એ કે ફરીયાદ હસની ધરાવતી હોય તે ખરી હોય યા ખ્યાલી હોય કે જે ઉપર લખાણુનો આધાર આ-ધવામાં આવ્યો હોય છતાં પણ તે ત્રાપ ગયાવ કહેવાય નહીં ફરીયાદ ખરી પણ હોય છતાં ૧૨૪મી ' એ ' કલમ મુજબના આગેપમાં તે-વો ગયાવ ટકી રાકે નહીં, એમ કાયદો કહે છે માણ વડા જડજ સર લોગન્સ જેનકીન્સે પણ એ દેકાણે પોતાનું તેવું માન જાહેર કર્યું છે તમારે તકરારી લખાણુની ભાસા જોવાની છે, મારી દલી લો કાઈ ખ્યાલી નથી, પણ આ કોરટના મુક-રર થવલા કાયદા કાનુનોને અનુસંગી છે મારે તમને એટલું જ કહેવાનું છે કે અગ્રેજ કાયદાથી તમારે દોરવાઈ જવું નહીં, માને હીદ મારે નીરમાણુ થયલા કાયદાને બદલાર જવું નહીં ૧૮૬૮ પહેલા કાયદા સ બધી ચોક્કસ બાબતમાં મતફેર હતા અને તેના પરીણામે કાયદામાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો મીંઠ જસ-ગીસ સ્ટેએએ જે વિચારો દરશાવ્યા હતા, તે કાયદા-માં સમાવવામાં આવ્યા છે બેદીલીનો અર્થ બેવકાદાર ફેલાવવાની ચોક્કસ શાગલૂની હાજરી

થાય છે. આ મુકરદમામાં તેમજ હવે પછી નીકળનારા મુકરદમામાં ધણેજ અગત્યનો સવાલ સમાવ્યો છે તે જાહેર પ્રજા માટે, જરનાલીરીયો માટે તેમજ સરકાર માટે એક સરખી અગત્યતા ધરાવે છે. ભાષણ અને લખાણના છુટા પણા માટે પ્રમાણિક જરનાલીઝમનું રક્ષણ કરવાને તાજ તૈયાર છે હવે તકરારી લખાણ કાદાવની ૧૨૪ એ અને ૧૫૩ એ કલમમાં આવે છે કે નહીં તેનો આધાર તમે તકરારી લખાણ જેવી રીતે મનમાં લેજો તે પર રહે છે હું તકરારી લખાણ ઉપરાંત એજ પત્રના તા. ૨૯ મી મે અને તા. ૫ મી જુનના અકાઉન્ટ પર પણ આધાર લેવા માગુ છું એમ કરવામાં મારી મતલબ એ છે કે તા. ૧૫ મી મેનું લખાણ કરતી વેળા આરોપી શુ ધરાહો ધરાવતો હતો તે દેખાડી આપવાની છે.

નામદાર જજ—એ એ લખાણો નીચલી કોર્ટમાં વચાયા છે અને પુરાવા તરીકે રજુ થયા છે ?

આ. મી. જાન્સન—રજુ થયા નથી, પણ તેમ કરવાની અમે આરોપીને નોટીસ કરી છે કે અમે તેનો ઉપયોગ કરવા માગ્યે છીએ.

નામદાર જજ—ત્યારે તમે આરોપવાળા તકરારી લખાણનેજ વજગીને બોલો.

આ. મી. જાન્સન—આરોપીના અચાવ માટે ધારાનો હીમાયતી હાજર નથી અને તેને હું કોઈ પણ રીતે નુસ્સાન કરવા માગતો નથી તમે નામદારની સુચનાથી હું પહોંચાડેના એ લખાણો ઉપર બોલતા હાલ તુરં અટકીશ અને તે પુરાવા તરીકે રજુ થવા પછી તે ઉપર હું જજની લેવાયા પછી જે કોઈ બોલવું હશે તે બોલીશ.

અને જુરીના ચહુથાને તકરારી લખાણનો હાઈ કોર્ટને કરેલો તરજુઓ આપવામાં આવ્યો હતો અને એડવોકેટ-જનરલે આરોપીથી જાણવા માગ્યું હતું કે તે સામે તેને કાર્ડ વાંધો છે કે ?

આગેપીએ તેનો નકારમાં જવાબ આપ્યો હતો.

નામદાર જજ—જણાવ્યું કે તેમાં કોઈ પણ ક્લારેફેસી તે ઉપર ખ્યાન એવી કાઠા આઈ. મી. જાન્સનને આગળ ચાલતા જણાવ્યું કે આરોપી તરફથી કોઈ હાજર થયેલું નહિ હોવાથી મારી રજીતી બધી નરમ થઈ પડી છે મારી રજીતી એવી થઈ છે કે કોર્ટને ખરા જે પટ્ટર લાવવા તજવીજ કરવી જે આરોપી તકસીરવાર હરાવવો જોઇતો નહીં હોય તો હું કાર્ડ તેને તકસીરવાર હરાવવા માગતો નથી અને તેવાજ વીચારથી હું હવે તકરારી લખાણ ઉપર આવીશ, તકરારી લખાણમાં સરકાર તરફ ધીકકાર બતાવવામાં આવ્યો છે તમારા મનમાં એમ લાગે કે તેમાં તેવું કશું નથી તો ત મુકરદમો પડી લાગે છે પુરાવા પુરતો હોય તમે આરોપીને તકસીરવાર હરાવજો.

અને મી. જાન્સને તકરારી લખાણ વા માડી તે ઉપર રીકા કરતા જણાવ્યું કે આ લખાણમાં શું સુચના કરવામાં આવી છે, તે તમારે જોવાનું છે તેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે દેશીઓને જલદીથી છનામેજીવેલા દેવામાં સરકાર છુપી નેમ ધરાવે છે કે કરેપોર ના બોમના બનાવના સમયમાં કહેવાતા બોમ કે કનારને પકડવામાં પોલીસે જે ભાગ લખ્યો છે, તેઓને છનામે કવખતે આપી દેવામાં સરકારની નેમ વાજળી નથી તેમાં વધુ એવું આજ મુકવામાં આવ્યું છે કે આરોપીને પકડવામાં મુરોપીયન પોલીસ અમલદારનો હાથ હતો, તેની જગા દેશીઓને આપવામાં સરકારની છુપી નેમ હતી તેમાં એ વી બુલી નુચના કરવામાં આવી છે કે દેશી પોલીસ પોતાના દેશીઓને પકડ્યા દેવામાં દેશ તરફ મગલયાજ રમી છે એ સુચના આગળ આ લતા વધુ ગભીર રૂપ લેતી ગઈ છે તેમાં આજળ વધીને જણાવવામાં આવ્યું છે કે કેદીઓને પકડવામાં દેશીઓનો હાથજ નહોતો મુરોપીયન પોલીસે એ ધરપકડ કરી હતી દેશી પોલીસે આ ગેપીઓને પકડ્યા હતા એમાં સત્યાજ નથી આ રોપીઓને પકડનારા મુરોપીયન પોલીસ અમલદારોને પછાત રાખવામાં આવ્યા છે એ લખાણનો ભાવાર્થ એ સિવાય બીજો થતો નથી.

હવે બાજુ આરટીકલમાં જીઆલટરના અમલદારને દેશી પોલીસ સાથે સરખાવ્યો છે, જીઆલટરના અમલદારને લગભગ નકસા એ દુરમનને આપી દેવા માટે કરવામાં આવતી સખ દેશી પોલીસના અમલદારોને પણ દેશ તરફ દગલબાજ નીવડ્યા માટે કરવી જોઈએ. એવી સુચના કરવામાં આવી છે દગલબાજનું સીદાત કેવું વર્ણવામાં આવ્યું છે તે તમે જોઈ શકશો તેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે આખા હીદમાં કાંઈ મલરાટ ફેલાયો નથી અને હીદ સરકાર કહેવાતી નામની સભાઓ બોલાવવાને ફરજ પાડે છે અને મુઝફરપોરના બનાવ તરફ ટીલગીરી બતાવવાનું સુચવે છે મુઝફરપોરનો બનાવ પછી છેક ૧૫ ફેબ્રુઆરીને એવી જાહેર સભા મળી હતી એ બતાવી આપે છે કે આવા બનાવો તરફ લોકો કાંઈ દરકાર કરતા નથી એમ તકરારી લખાણમાં સૂચવવામાં આવ્યું છે એમ લખવામાં લખનારની લાગણી રાક્ષસના જેવી છે એમ કહેવામાં તેનો બીજો લોકોને ઉદ્દેશરવાનો નહીં હતો તો બીજો શું ધરિદો હતો તે હું સમજી શકતો નથી વળી તકરારી લખાણમાં આજળ વળી એટલે સુધી સુચના કરવામાં આવી છે કે એ અંગ્રેજી સીમાના ખુન થયા તેવા કાતકી ખુનોની વીરહ તેનો દેશ નથી, અને જાહેર સભાઓ બોલાવી સરકાર ફારસ કરાવે છે આવું કહેનારને શરમ હોજો લખનાર છેવટે રશીઆમાં બોબ છુટવા પછી હુમા (પાલ્મિરેટ)નો હક મળ્યો હતો એવું જણાવી ઉમેરે છે કે હીદુસ્તાનમાં પણ બોબ છુટવા પછી સ્વરાજ્ય મળશે આટલું જ કહેવું તેને તકસીરવાર ઠરાવવા માટે પુરતું છે, તકરારી લખાણ કામદારી સુગાલમાં આવે છે, એમાં તો કાંઈ સવાલજ નથી, તકરારી લખાણ માટે આરોપી કાયદેસર જવાબદાર છે, હવે હું જવાબી લખશ

મીઠ બાસકર વીરજી ગેરીએ મીઠ બીનીબની તપાસમાં જણાવ્યું કે હું દશ વરસ થયા આરોએટલ ગ્રાન્ડ્સેટરની આરીસમાં

હું, હું બાહમણ હું અન આરા બાપા મરાઠા છે આરોપી ઉપર કામ ચલાવવાની પરવાનગી ઉપર સરકારનાં સેક્રેટરી મીઠ કવીનની સહી છે તાઠ ૧૫ મી મેનું કાળ પત્ર હું રજુ કરું છું મે તેનો તરજુમો કીધો છે વળી હાઈ કોર્ટના ગ્રાન્ડ્સેટલ બાતા તરફથી તરજુમો કરવામાં આવ્યો છે તે મારી પાસે છે તે મે વાંચ્યો છે અને તે ખરો તરજુમો છે, કાળની તાઠ ૨૦ મી મારચની નકલ મને મારી આરીસમાં મળી હતી મારી આરીસમાં જે સબળા વર્તમાન પત્રો આવે છે તેમાં જે અમલનું હોય તેનો તરજુમો કરવાનું માર કામ છે. તેમાં અધીપતીના છુટાછવાયા વીચારોને સચળાં હેઠળના લખાણનો મે તરજુમો કર્યો છે તાઠ ૨૬ મી મેના કાળના અકનો પણ મેં તરજુમો કર્યો છે વળી તાઠ ૫ મી જુનના અકમાં જે લખાણ આવ્યું છે તેનો પણ મેં તરજુમો કર્યો છે, તેનું મથાળું “હીદુસ્તાનમાં બોબ ગેલા આ-વવાનું મુળ કાણુ અંગ્રેજો પોતેજ” છે

ઉપાલ લખાણો મીઠ બીનીએ પુરાવામાં રજુ કર્યા હતા પણ આરોપીએ તે સબળા કાંઈ પણ ઉલટપાલટ તપાસ ચલાવવાની ના પાડી હતી

હીદ એન્-સીના મેનેજર નારાયણ કેલકરે મીઠ બીનીબની તપાસમાં જણાવ્યું કે, મારી એન્-સી ચોપડીઓ ઉપરાત વર્તમાનપત્રો વેચે છે કાળની અઠવાડીએ ૬૫૦ નકલ અને મને છે છેલ્લા ચાર પાચ માસ થયા હું કાળ પત્ર વેચુ છું અને ૧૦૦ નકલનો રા ૧-૧૨ આપવા પડે છે જ્યારે ઊકરાઓને હું આલાખી ત્રણ નકલ તરીકે તે વેચુ છું આ સાક્ષીની ઉલટપાલટ તપાસ ચલાવવામાં આવી નહોતી

મુખતના કલેક્ટરની આરીસના કલાર્ક મીઠ અનત લક્ષમણે મીઠ બીનીબની તપાસમાં જણાવ્યું કે, તાઠ ૧૫મી મેની કાળની નકલ મને મળી હતી કાળને હું દશ વરસ થયા બરાક છું અને તપાસ મારફતે મુખતિ કાળપત્ર મને છે.

મીં ગણપત કીજીણ પટેલે પણ કાળ પત્ર પોતાને મળવાને લગતી જીભાની આપી હતી

અત્રે મીં બીનીએ જણાવ્યું કે ફરિયાદ પક્ષે મુકરદમે પુરો થયો છે

મીં બ્રાન્સને જણાવ્યું કે કાળ પત્ર મનોહર ધાપખાનામાં છપાવું હતું તેને લગતા સાક્ષીઓ પુછેથી અત્રે આવી પુછેલા છે તેઓ સવારના આન્યા નહોતા

મીં જસદીસ દાવરે જણાવ્યું કે ફરિયાદ પક્ષે મુકરદમે પુરો થયેલો જણાવ્યો છે અને તેથી ખરી જરૂર નહોતી તેને લગતો પુરાવો પાછળથી રજૂ કરવો

મં બ્રાન્સને જણાવ્યું કે આરોપીને સજા થાય તો તે છાત્રખાતુ જપત કરવા માટે અરજ કરવા સબધમાં તે જીભાની અગત ધરાવે છે નામદાર જડને જણાવ્યું કે તેવી અરજ કરવાની હોય ત્યારે તે પુરાવો રજૂ કરવો હાલ હું મીં બ્રાન્સની અરજને લગતી નોંધ લેઉં છું નામદાર જડને આરોપીને પુછ્યું કે પટેલી જીભાની પર તમે કાંઈ ખુલાસો કરવા માંગો છો ?

આરોપી-હું ખુલાસો કરવા માગું છું

નામદાર જડને-તમારો ખુલાસો લખેલો છે આરોપી-હા

નામદાર જડને-ત્યારે તમે તે જુરી સનમુખ વાળી સંભળાવો અને પડી તે મને આપો

અત્રે આરોપીએ નીચલો લેખીત ખુલાસો વાંચી સંભળાવ્યો હતો

આરોપીના લેખીત ખુલાસો.

હું શિવગમ મહાદેવ પ્રાંતે તે હાલના મુકરદમાનો આરોપી નીચે મુજબ જણાવું છું- પુના મધ્યે દર શુક્રવારે સવારના પ્રગટ થતા વર્તમાનપત્ર 'કાળ' નો હું અધીપતી, પ્રગટ કરતા અને માલિક છું અને તેમ હોવાથી એ પત્રમાં પ્રગટ થતી સઘળી બાબતોની કાયદેસરની જોખમદારી સ્વીકાર છું મારા પત્રની નેમ હમેશા મા-

રા દેશ વતનીઓ દ્વારા સુધારવામાં મદદ કરવાની છે, હોલેસ મુકરદમામાં આવેલી તકરારી આર્ટિકલોના સબધમાં હું કમુલ કરે છું કે તેમાં મારા પ્રમાણીક વીચારો જણાવ્યા છે અને તે વીચારો મજબૂત આર્ટિકલોમાં દર્શાવતા મેં કદીથી વીચાર્યું ન હતું અને હજીથી હું વીચારતો નથી કે તેમ કરવામાં મેં બ્રીટીશ ઇડીયાનો કાઈ પણ કાયદો તોડ્યો હોય ચોક્કસ સરકારી કામો સામે ટીકા કરવા અને અઠવાડીક બાબતો અને લોકોના સામાન્ય વીચારો દરશાવવાનો મેં તેમાં ઇરાદો રાખ્યો હતો હું ખચીત જ માનતો હતો અને હજી પણ માનું છું કે પોલીસ અમલદારોને ચોક્કસ વખતે ઇનામે આપવામાં ઉતાવળ કરવામાં આવી હતી અને તે પગલુ ભરવામાં સારી સલાહ મળી નહોતી બોથ ગોળાના બનાવને લગતો સભા ઉપરની હું અત્રે કંઈ પુરેક માનું છું કે હીંદુસ્તાનના નુકસાનોની મા સરકાર તે દાખી દેવાના પગલા આ ભરવામાં આડે મારગે દેરવાયું નહીં તે માટે સરકારને ચેતવણી આપવાની નેમ વામાં આવી હતી

લોકોને ગજવવારી હુકો આપવાથી પ્રજાનો અનુકૂળ શાન પાડવાનો એકલો ઇલાજ છે તકરારી લખાણમાં એ શીવાયની જે બીજી બાબત સમાવવામાં આવી છે તે મુખ્ય અનુમાન પુરવાર કરવાને માત્ર મદદ કરનારી છે પોલીસ અમલદારો અને મોટા અધીકારીઓ સામેની મારી નુકસાનોની એ નેમોના આધારે કામોની ઉપર ગ્યાયલી છે અને તેવી કરીને કામો વધે કાંઈ પણ જાતની દુશ્મની ઉભી કરે એમ ગણી શકાય નહીં આથી હું જણાવું છું કે મારી સામે મેલવામાં આવેલા બને આરોપોમાંથી મને મુક્ત કરવો જોઈએ

અત્રે નામદાર જડને સેશન્સ આજીનપ ર મુકતી રાખી હતી

પોલીસ અંદાજસ્ત.

આ મુકદમા દરમ્યાન કોર્ટમાં લોકોની ગીરદી ન થાય અને કોર્ટના કામમાં અસલ નહીં પુછે

માટે મુખ્યમંત્રી સીટી પોલીસ કોર્ટના મકાનમાં
મજબૂત બંધાર સારો બંધાયેલ રાખ્યો હતો

મંગળવાર તા. ૭ મી જુલાઈ ૧૯૦૮

આજ સાલની ત્રીજી ફેબ્રુઆરી સેશન-સની
એક બેઠક આજ દીને હાઇકોર્ટમાં નામદાર
જજ જી. ઈનશાહ દાવરના પ્રમુખપણા હેઠળ
મળી હતી

**“કાળ” ના અધીપતીની શરૂ થયેલી
તપાસ.**

આરોપીએ કીધેલા પોતાનો ખ્યાલ.

૧. આ મુકદ્દમાની તપાસ નીચેથી ખાસ જુ-
ની મદદ વડે ચલાવવામાં આવી હતી —

ખાસ જુની.

મી. જ્યોર્જ હેનરી મેકસવેડ (ફેરમેન)
મી. મહમદ યુસફ, મી. બુધ વીલીઅમ માગકલ,
મી. હરબર્ટ જ્યોર્જ કલાર્ક, મી. સોરાયજી
તાલપાઈ-દુઆસ, મી. એ. જી. બીલીમોરીઆ,
મી. હેન્ડરવેલી ઇ. ઇ. કરવા, મી. જોન્સ
એમ. મેયર અને મી. બરજેન્ડો મેરામજી
દુઆસ

આ. મી. આન્સનનું રમીંગમથ.

સરકાર તરફથી આ. મી. આન્સને પડેલી
જબાનીનો સાર જુનીને કહી સંભળાવતા જણા-
વ્યું કે મર્ડર દોષે મેં તમે સનમુખ લખાણ બા-
પણ કર્યું છે, અને તમે સાબળી ખુશી થશો
કે હું આજે લખાણ કરવા માગતો નથી હું
તમોને એટલું જ કહું છું કે તકરારી લખાણ
આખું લખ પછી જુઓ કે તે કાલની ૧૨૪
એ અને ૧૫૩ એમાં તેના સમાવેશ થાય છે કે
નહી? આરોપીનો એ લખાણ કરતી વેળા ઇરા-
દો શું હતો તે તમારે જાણવું છે, તમે એવા
ઠરાવ ઉપર આવો કે લોકોમાં બેદીલી ફેલાવવા-
માં સરકાર સામે એવકા થવાને ઉત્કેરણી કર-
વામાં આવી છે અને કોમ કોમ વચ્ચે અથા-
મ

મણ કરવાની તજવીજ કરવામાં આવી છે તર-
તમે આરોપીને તકરારીવાર ઠરાવજો તમોને
તમારા અનુમાનપર આવવા માટે તકરારી
લખાણ તમારા હાથમાં મુકવામાં આવ્યું છે,
તે વાચવાની તમને તક મળશે મારે માટે
એટલું જ જરૂર છે કે વાંચા બધા ફકરા કયા
છે તે ઉપર તમારું ધ્યાન ખેંચવું અને વી-
ગતમાં ઉતરવું નહીં તો ૫ મી જુનનું લ-
ખાણ તમારા હાથમાં મુકવામાં આવ્યું છે
તેની શરૂઆતમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે
હી દુસ્તાનમાં મોળ આવવાનું શરૂઆતનું કારણ
અંગ્રેજો છે તેમાં એવી સુચના કરવામાં આ-
વી છે કે અંગ્રેજો મલકાટમાં પડ્યા છે હું કહું છું
કે એ તો લખનારનો ખાલી ખ્યાલ છે આ
શું હી દુસ્તાનમાં બેદીલી ફેલાવવાની તજવીજ
નહેવાય નહીં? એવા લખાણ તરફ આખ વી
ચામણ કરવામાં નહતા કહેવાય એ લખાણમાં
ફેરફાર કરી વીશે ઇસારો કરવામાં આવ્યો છે છેવટે
ઉમેરવામાં આવ્યું છે કે રશીઆની જુલમી
રૂઢી અખત્યાર કરવી એવી સુચના કરવામાં
આવી છે કે અંગ્રેજ સરકાર રશીઆન સરકાર
જેટલી જુલમી છે, માટે રશીઆન રૂઢી અખત્યાર
કરો અને હી દુસ્તાનમાં મોળ ફેરફાર વળી જ
વાનચાઓના શીક્ષણમાં ફેર પડ્યો છે, આજળ
જવાનચાઓ સીવીલ સર્વિસ અને બાર માટે
અભ્યાસ કરવા વીલાયત જતા હતા, પણ હાલ
તેઓ મોળ ખતાવવાનું શીખવા મુરોપ જાય
છે આ ફેરફાર ખુદ અંગ્રેજોને જ આભારી છે
સરકાર મરફી, દુકાળો, બાળાના ભાગલા વ-
વગેરેનું કારણ છે, અને તેના પરીણામે દેશપર
આક્રંત આવી પડી છે એ સધળા માટે અ-
ંગ્રેજોને દુપકા આપવો થતો છે એ સધળું લખાણ
શું બતાવે છે? એ લખાણ શું કાલની સુમા-
લમાં આવતું નથી? તમારી સનમુખ ચાર લ-
ખાણ છે, તે પહેલેથી છેલે સુધી વાચજો હું
એમ કહેતો નથી એક વાક્ય વાંચો શા એક
વાંચાભર્યો જન્મ આવ્યો છે તે વાંચો તેમ
કરવા પછી તમે તમારા છેવટના અનુમાન પર
આવજો જો આરોપીનો ખ્યાલ ખારના હોમાં

તોએ કર્યો હતો તો મારે કાંઈ કહેવાનું રહેતે નહીં
એ આરોપી એમ ધારતો હોય કે રાજ્ય
દારી તકરાર લાવી તમારા મન ઉપર અસર
કરે તો નામદાર જડજી તેવી કરી પણ તજવીજ
કરતા અટકાવશે

**આરોપીએ પોતાના અચાવમાં કરેલું
ભારણું.**

આરોપી મીઠા પ્રાજપેએ એ પછી પોતાના
અચાવમાં જણાવ્યું કે હું સારી પેટે જાણ છું
કે એડવોકેટ-જનરલે જે ચેતવણી આપી છે તે
આપવાની કાંઈ જરૂર નથી આ ન્યાયની કોર્ટ
છે કે જ્યાં હું પોતે ઇન્સાફ મેળવવા આવ્યો
છું વકીલ નહીં રોકવામાં મારો ઇરાદો એવો
નહીં હતો આપુ આજ મુકદમામાં આવ-
શે એવી મેં કદી આશા રાખી નહોતી
હું કાંઈ વકીલ નથી પણ યુનીવર્સીટીનો
મેન્યુએટ છું અને તમારા જેવાજ એક સાદો
પ્રેક્ષક છું મારો વીચાર એવો છે કે આ મુકદ-
દમામાં કાયદાની બાબત ઘણી છે, પણ મુકદદમા
નો મોટો ભાગ તકરારી લખાણ સંબંધી છે અને
તે વીસે માગ વીચારો નું છે તે દરસાવવા
ની જરૂર છે એટલાજ માટે મેં વકીલને રોક્યો
નથી, મને એવા ખ્યાલ આવ્યો છે કે મેં જે
કાંઈ લખ્યું છે તે હું પોતે વણી સારી રીતે
સમજવી શકું, અને લખાણ કરવામાં મારો
ઇરાદો શું હતો તે દેખાડી આપુ હું મુકદદમાની
બાબત રજુ કરી, અને કાયદા સંબંધી વી-
ચાર નામદાર જડજી આપશે નામદાર જડજી
નો મને પુરતો વીશ્વાસ છે અને તે નામદાર
સરકાર તેમજ આરોપી તરફના ખ્યા-
લોનું સમતોલપણ દેખાડી આપશે મા-
રી ખાતરી છે કે મને નામદાર કોર્ટ ઇન્સાફ
આપશે અને તે ઇન્સાફ મારા દેશને માટે અને
મારા દેશવત્તીઓ માટે હું મેળવીશ મારા
ચારે લખાણ તમે એકવાર વાંચશે નહીં પણ
ઉપરાયાપરી વાંચી જોશો અને પછી ઉવટના
અનુમાનપર આવજો જે તમે એવા અનુમાનપર
આવો કે મેં શીતુરી લખાણ કર્યું છે તે અલ-

ખતા તમે તેમજ સરકાર જાહેર કરવું અને
તેની શીક્ષા અમલમાં તૈયાર છું. પણ જે તમે
એવા અનુમાનપર આવો કે હું પ્રમાણિક માણસ
છું, અને પ્રમાણિક નીધાથી મેં સરકારના
કામકાજપર નુકસાનીની કરી છે તો પછી તેનો
લાભ તમે મને આપશો આ મુકદદમામાં
ફરીયાદ પણે મારાં લખાણની ફોજદારી નેમ
ખતાવી આપી નથી. કાયદો કહે છે કે જ્યાં
ફોજદારી ઇરાદો હાજર નહીં હોય ત્યાં કાંઈ પણ
કામ ફોજદારી કહેવાય નહીં તમે મારા ચારે
લખાણો વાંચો અને પછી જુઓ કે તેમાં કાંઈ
ફોજદારી યુનાદનો ઇરાદો હતો કે ? મારો ઇરાદો
ભલો હતો અને લખાણમાં મેં સરકાર તેમજ પો-
લીસને એકસ ચીજ કરવાની અરજ કરી હતી
હાલ જે મળીર મામલો થઈ પડ્યો છે તે સંબંધી
સરકાર અને સરકારી અમલદારો સનયુખ માર
વીચારો રજુ કરવાની મેં મારી ફરજ સમજી છે
સરકારને તેનો ઇલાજ લેવા પગલા લેવાની
ભલામણ કરી છે જે લખાણનો સાર એવોજ
આવે તો પછી હું અત્રેથી છુટો થવાનો હક ધરા-
વું છું દેશની હાલત સુધારવી હોય તોને સુધાર-
વી સુધારવી નેત્રમય ? દેશનાં ભલા માટે ખરા જુમે
દાર આસામી કાણુ છે કે દેશને સુધારી શકે ?
હું કહું છું કે તે સરકાર છે હું માન એક
આસામી છું અને દેશને સુધારવા સરકારને
હું મારા વર્તમાન પત્ર મારફત અપીલ કરતો
રહ્યો છું તેવી અપીલ કરવા મેં જુલ કપી
હોય અને તે માટે તમે મને નક્કીરવાર ઇરા-
વો તો હું તેનું પરીણામ બોજવવાને તૈયાર છું
તમે અમેએ તેમજ મારા દેશી બધુઓ મારી
તપાસ માટે બેઠા છો અને તમને સર્વને તમારા
દેશ માટેના યાદ છે દેશ નરફ યાદ દેખાડવો
તે બીન હાસલે દેશની સેવા બજાવવા બરાબર
છે જે દેશમાં આપણે જન્મીયા હોઇએ તેનું બ-
હુ કરવાને આપણે સઘળા તૈયાર હોઇએ છીએ
હું કહું છું કે દેશની સેવા બજાવવી તે કાંઈ
યુનાદ નથી દેશની સેવા બજાવવાની જે લાગણી
માણસમાં પેદા થાય છે, કે તે દેશ માટે કાંઈ
કરી બતાવવા ઇચ્છે છે, અને તેમ કરવામાં તેને

રકારને અપીલ કરવી પડે છે, સરકાર પોતે પશુ ભુલ કરે છે અને તેવા ભુલના આ દાખલા છે સરકાર કાંઈ પરમેશ્વર નથી, તે આપણી માફક માણસ ભાત છે, હું મારા દેશનું ભવુ કરવાની લાગણી ધરાવું છું હું તમો સનમુખ મારા દેશની હાલત તકરારી લખાણ મારફતે રજુ કરું છું, અને એક અધિપતી તરીકેની તે મારી ફરજ છે તે કાણ નાપાડમે? વર્તમાન પત્રનું કામ શું છે? સરકારના વીચાર લોકોને જણાવવા અને વરતમાનપત્રો ચલાવવાનો એ એક મુખ્ય નીયમ છે અને તે નીયમને યુ નમે ફોજદારી યુનાહ ગણવ્ય માનો છે. ને પ્રિરિત ભલો હોય તો તે કાર્થ શીતુરી કહેવાય નહીં મારી સામે એવો આરોપ મેલવામાં આવ્યો છે કે મેં લોકોમાં બેદોલી ફેલાવી છે કાયદો કે હે છે કે નજવી ચીજપર ધ્યાન આપવું નહીં શબ્દ કોવમા 'એક્સપ્ટ' નો અર્થ એવો કરવામાં આવે છે કે મજબુત ઉશકેરણી ફેલાવવા કે જેથી હોલો થઈ રહે મેં કાર્થ તેવું કોઈ નથી મોખનું નામ આવ્યું ત્યાં તે ચપ્પટો બણે કે કમ્પે-કેપયોજ કરવામાં આવ્યો તેથી કાંઈ ચોક્કી જવાનું નથી મેં મિત્રો લખાણમાં તો એવું સુચવ્યું છે કે લોકોએ મોમ ફેકવા નહીં અને સરકારે ચોખ્ખું પગલા ભરવા મારે અને કચુલ કરવું નેમ્પે કે એડવોકેટ-જનરલ આ મુકરફમાં માં બધી ભલી રીતે વરત્યા છે તમારે નકરારી લખાણના માત્ર મોકલ ફકરાઓપર આધાર રાખવો નહીં, લખનારની સામાન્ય મરજીયા મતલબ શું હતી તે તમારે જાણવું છે, લખાણમાં સરકારને ભુલમી પગલા નહીં ભરવાને સલાચાવવાની તજવીજ કરવામાં આવી છે લોકો અસતોશી બન્યા છે અને વધુ સખત પગલા ભરવાથી લોકોના દોલ ઉઠી જશે એવા લખાણ કરવા તે શું શીતુરી કહેવાય કે? દેશમાં અશાંતી ફેલાઈ છે તે ખીના કાણ કચુલ કરવું નથી? ખુદ અમેજે કચુલ કરે છે કે દેશમાં અશાંતી છે હવે કરવું શું તે રહ્યું છે એનો પ્રલાજ સુચવવાનો છે અને અમે કલે છીએ કે લોકોને હક આપો

અમાર કહેવું એવું છે કે લોકોને રાંજન દારી હકો આપવાથીજ અસરકારક ઈલાજ લેવાઈ શકશે દેશની હાલત ખુલાસાવાર જણાવવા માં આવે અને લોકો શું હક માગે છે તે જતાવવામાં આવે તે રીતીને તમે શું શીતુરી લેખ શો? જે તેમજ હોય તો પછી વર્તમાનપત્રવાળાઓએ પોતાની ઓશીસો બધ કરવી નેમ્પે હું મારા દેશના ભલા માટે મારી ફરજ જાણવાનો હક માગું છું અને કહું છું કે કાર્થપણ અમેજે જ કરતા હું પોતે માગ દેશની મ્થીતી વધારે સારી રીતે સમજ શકું છું હું માગ પોતાના માટે સગર પાસ તેમજ લોકો પાસ કશું માગતો નથી દેશની ફરજ જાણવા જતા અમાગ હાથ આવી રીતે બાધી લેવામાં આવે, આવી હરકતો નાખવામાં આવે તો પછી વર્તમાન પત્રો ચલાવવાની જરૂર શી છે? માગ લખાણની મુખ્ય ધારણા વચ્ચે વાંધો પગલા ભરવા સરકારને લક્ષ્યાવવાની છે દાહમાં હીદુરતન માં અશાંતી ફેલાઈ છે અને તે સખધી લીદી વજર લોડ મેરલીએ મોલના જે ઉદગારો જણાવ્યા છે તે કાર્થ અમે વર્તમાન પત્રવાળાઓ તા વીચારથી ભુલ નથી લોડ મેગલી પોતે કહે છે કે આપણે હીદની રૈયતને કેળવણી આપી છે અને તેના પરીણામે તેઓમાં જે મુજ પેદા થઈ છે તે માટે તેમને સતોપ આપવોજ નેમ્પે 'એજ પ્રમાણે મારે પશુ કહેવું છે કે આપણે કાંઈ ઇસાજ સોધી કહાડવો નેમ્પે અને દેશમાં શાંતી ફેલાવવી નેમ્પે પ્રમાણીક દેલીઓ પશુ જે માગે છે તે દેશમાં શાંતી ફેલાવવી જોવા માગે છે એ પગલું માત્ર સરકારનાજ લાભ માટે નથી પશુ રૈયતના લાભ માટે છે એકદમ સખત પગલા ભરવાથી કાંઈ વળવાનું નથી રૈયતને કાર્થ ભાતના હક અક્ષવા નેમ્પે મારા લખાણ મારા ખુલાસા પછીવાંચી ભુઓ અને તેના ભાવારથ હું કહું છું તેવો થાય છે કે નહીં તેનું સમતોષ કરી ભુઓ રૈયતને હક મલશે તો શાંત પડ્યા વગર રહેશે નહીં મારા લખાણમાં તેવીજ ધારણા રાખી હોય તો પછી મને ખીન તક્તીરવાર ફરાવવો નેમ્પે મેં કાર્થ

સરકાર સામે શીતર ઉશ્કેરવાનું કર્યું નથી. એ લખાણ સરકાર સામે દુશ્મનાઈ બરવા હોય તો મીત્રાચારી ભણી લખાણ શાને કહેવા તે હું સમજી શકતો નથી મારા પત્રમાં દરઅંકવાડીયે બનતી બીનાઓપણ હું મારા વીચાર રજૂ કર છું ' મને ખરાબ ટેવ પડી ગઈ છે કે બીનાઓને બીજા સાથે ભેળાઈ એક લખાણ કરતું અને તે માટે મને ધૂણી ભોગવવું પડ્યું છે માલદાના અમલદારનો બનાવ તકરાગી લખાણ વખતેજ બન્યો હતો તેને મુકદ્દમોગના ધનામ ના મનાવ સાથે ભેળા નાખવામાં આવ્યો છે અહાહાહા ફરમાન બનેલા બનાવોપણ નુકસાની કરી તે કાઈ ચુનાહ કહેવાય નહીં સરકારે મુકદ્દમોપણ બોલના બનાવના સમયમાં જે ધનામો એકલા દેશીઓને વહેંચી આપવા અને તે પછી મુકદ્દમાનું છેવટ આવ્યા આગમજ તે ઉપરની મારી ટીક પ્રમાણીક નીંટાવી કરવામાં આવી છે એજ અરસામાં 'ટાઈમ્સ ઓફ ઈન્ડિયા' નો નવજાનો ખમરપત્રી જણાવી ચુક્યો છે કે, અરોષીઓને પકડવામાં મીઠા આરમજોગનો મુખ્ય હાથ હતો જો નેમજ હતું તો પછી ધનામ ની ટીપસાવી નેનું નામ આકાન સા માટે ગખ વામાં આવ્યું તે સમજી શકાતું નથી આરોષીઓને પકડવામાં યુરોપીયન અમલદારોની ચતુરાઈ હતી તે કોઈથી ના પાડી નકાવાનું નથી સરકાર પહેલે માગ લખાણની પોતાની બાબત બતાવી છે, ત્યારે મારી પછી ફગજ છે કે તાલની બીજી બાબત શું છે ? રસીઅન અને હોર્સી સરકાર વચ્ચેનો તકાવન જેમાંડામાં આવ્યો છે, પણ લખાણ કરતી વેળા મારા મનમાં તેવું કંઈ નહોતું સભાઓના અખધમાં માગ ટીકા બગ છે, તે કેમથી ના પાડી રાકાવનું નથી સભાઓમાં દીકરીનીના કંગવા પમાર કંગવામાં આવે તે સામે કેમને વાંધા નથી, પણ સખન પગલા બરવાને સરકારને અરજ દેવાના રંગવા પસાર કરવાનું તે સજાઓનું કામ ન હતું સખન પગલા બરવાના દરાવની અમે વચ્ચે આવ્યા અને તેમ કરવાની અમારી ફરજ છે લોકોમાં ફેલાયલી અજ્ઞાની

કાઈ સખન બરવાથી નરમ ની નથી, મુખ્યવાને કામ મેકુતો. બહાર આવવાની નથી રસ્તાના બેગારીઓ કે કમદારો અજ્ઞાની નથી, પણ કેળવાયલા દેશીઓ એકલા બહાર આવી શકશે એજ દેશીઓ હક મેળવવા હુમરાણ કરી રહ્યા છે કેળવણી મળ્યા પછી અમને શું જોઈએ અને શું નહીં જોઈએ તે અમે સમજવા લાગ્યા છીએ કેળવણી ખામી ભરી હોય તેમાં કસર કેલુનો તે કહેવાનું અમારું કામ નથી સરકારે અમને કેળવણી આપી છે અને અમારી આખ ઉધાડી છે અમે હક માગીએ છીએ જો આવીજ થીતી હોય તો અમે વર્તમાનજવાગાઓ બહાર આવી તે હક માગીએ છીએ દીલ્લીની બહાર કરવા મજેની સજા આગળીપર ગણાય તેટલી હતી, અને તે વિષે જે ખસારો કરવામાં આવ્યો છે, પ્રાઇપલ્સ ખોટા પાડી સડગે નહીં એ અલ્સ સામેલીઓ છે અમે સ્વરાજ્ય માગે છીએ અને તે હક આપવો કે નહીં આપવો આ એ હકકે અમારું આપવો કે શોડે બાજે આપવો તે સરકારનું કામ છે અમારું સાથે હીંદને સરખાવવામાં આવ્યું છે, જે ખોટું કંઈ નથી રસીઆમાં બેલ્ય છુટ્યા પછી હુમા (પાટલામેટ) નો હક મળ્યા ને પ્રાઇથી ના પાડી રાકાને નહીં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે મે મીઠા ગેમેલાયદાર હતી અનહી કરી છે, હું હજુ છું કે મે તેનું કંઈ કંઈ નથી મીઠા ફને પ્રગવફને ધીનારે ઉતારના જે વીચારો જણાવ્યા છે, તે ઉપર મારી ટીકા છે માગત્યનો હક માગીએ તે કામ " એનારકી " કહેવાય નહીં ભાલાણ કરવાના છુટાપણથી છ ગલડમાં રેફરમેશન થયું હતું પરિણામમાં લોકોને ' ગીવાફ્યુનન ' નેમજ ' રેફરમેશન ' થી લાભ થયા હતા ફરીઆ પહેલે એવો કંગા પુરાવો રજૂ કર્યો નથી કે મે જ બનાવો દરજામાં છે તે ખોટા છે

દીર્ઘ પછી ટાંડે બેસતા મીઠા પ્રાઇપેએ પોતાના અચાવમાં જણાવ્યું કે મારા લખાણની નેમના કારણે મે દેશીઓ છે હવે સજાઓ

હું આવું છું બગલમાં બોય છુટવાનો
 બેનસીય બનાવ બન્યો છે હાલ અહીં જે
 શીતુરી લખાણના મુકદ્દમાઓ ચાલે છે, તે મારા
 મત પ્રમાણે બગલમાં બોય છુટવાને પરીણા-
 મે છે બગલમાં બોય છુટા છે, પણ મુબ્દ
 ઇલાકામાં તેવું કશું નથી અલગતા સામાન્ય
 અજ્ઞાતિ છે, અને તેમ હીફમાં સબજે છે અહીં
 સબજી સાત છે એટલાજ માટે હું કહું છું કે
 સરકારે અત્રે એ મુકદ્દમાઓ માડવા બેઠતા ન-
 હતા અમે કાઠ બોય કે કવાની ઉશ્કેરણી ફેલા-
 વતા નથી મારા લખાણમાં તેવું કશું અત્રાવવા-
 મા આવ્યું નથી આપણે ઇલાકા શાંતી બોગવે
 એ આ બનાવના સબધમાં આપણે નશીબ વ-
 ાળીએ અહીં કેમ પુદીરામ નથી, મને તેટ-
 લાજ માટે કહું છું કે આ મુકદ્દમા ચલાવવા
 બેઠતા નહોતા શીતુર ફેલાવવાના મારો ઇરાદો
 ન હતો બેકન હશે છે તેમ અજ્ઞાતીતુ કારણ
 દૂર કરવા સરકાર તેમજ રાયતના લાભ જાળવવા
 મેં લખાણ કર્યા છે અને દેરાની મેં આ બગલમાં
 સીધા મેં બીજું કશું કશું નથી

નામદાર બડગજુસીમી ગા-અપ,

નામદાર નીલ જસદીસ નાવરે એ પછી પો
 તાનુ ૨।ગ-અપ અહીં સભળાવના જણાવ્યું
 કે મારેજ કાઈ હશેવું છે ને ઉપનમોલક આપ
 શો એવી આશા ગયું છું ગઈ ગઈ આરોપી
 તરફથી ધારાના હીમાયતી હાજર નહીં થયા તે
 વેળા મને દીલગીરી પેદા થઈ હતી, પણ તેણે જે
 રીતે મુકદ્દમા રજૂ કર્યો છે તે જોતા તેણે વણી
 જ ઉતમ રીતે રજૂ કર્યો છે અને મારી
 દીલગીરી હવે દૂર થઈ છે મેં આરો-
 પી નીરદોષ હોય તો મેં નીરદોષ
 ફાવજો અને તક્સીરવાર હોય તો તેમ દરા
 વજો તમે અત્રે સોયદ ઉપર બેઠા છો અને જા
 તીયધુના ગભીર વાક માટે તપાસ ચલાવો છો
 તો, તેવા સમયે તમે જાતી લાગણી ભુલી જશો
 જે કાઈ બાહાર સાબિત્ય હોય વા વાચ્યુ હોય
 તે મનમાંથી કહાડી નાખજો અને પછી રજૂ
 થયલા મુદ્દાવાપર નહીં છેવટ ઉપર આવજો કાય
 દામાં મારા ઉપર તેમજ તમારા ઉપર ખાસ

ફરજ નાખી છે, તમે એડવોકેટ જનરલ તેમજ
 આરોપીનું બંનેનું હશેવું થું છે તે નમોએ
 સાબિત્ય છે મારી ફરજ તમને કાયદો સમજાવ
 વવાની અને ખરી ખીનાઓ દરજાવવાની જે
 ખીનાઓ નમારી સન્મુખ રજૂ થઈ છે તકરારી
 રીતખાણુતમાગ કબજામાં છે હવે મુદ્દાકેવી જેવું
 કશું રહેવું નથી તમારે કાઈપણ રીતે મેગવાઈ
 જવું નહીં આરોપી સામે કોળદારી કાયદાની
 ભુદી ભુદી બે ડકમો પ્રમાણે ડામ ચલાવવામાં
 આવ્યું છે અને તે કઈ કલમ પ્રમાણે તક્સીર-
 વાર દરે છે તે તમારે જોવાનું છે આરોપીએ
 સવળી જોખમદારી ખરા માનસાર્થ ખવાસથી
 ઉપારી લીધી છે તમારે જે જોવાનું છે તે એ
 કે આરોપીએ ૧૨૪ એ ડકમને ભગ કર્યો છે
 કે નહીં ? લેડમાં બેદીલી ફેલાવવાની તજવીજને
 ફતેહ મળી છે કે નહીં તે જોવાનું નથી, પણ
 તેવી તજવીજ થઈ છે કે નહીં તે જોવાનું છે
 બેદીલીને અર્થ સરકાર સામે લેડોને બેવડું
 બનાવવાની છે વર્તમાનપરવાળાઓને સુઝ-
 ગાના કામકાજ સામે ટીકા ફવાનો હક
 છે તેમાં તેઓ સખત ભાશા વાપરી શક
 પણ તે ભાશા એવી નહીં જોઈએ કે જેથી લે-
 કામાં બેદીલી ફેલાય અત્રે નામદાર બડગજુ
 રીતે ગાયના સમઘી સમજણ આપી હતી અને
 તેમ કરતા ભુલ ભુલ મુકદ્દમાઓની સાદગી
 ટાળી મતાની જણાવ્યું કે શીતુર અને બેદીના
 શાને કહેવી એ નાહદોત ઉપગતી જણાવ્યું આવે
 છે એ પછી નામદાર બડગજુ ૧૮૨૨ રી વાપર
 ઉપર આવતા જણાવ્યું કે તેની નહક ૧૮૨૨
 કમજમાં છે અને તે તમે આખી વાતમાં પરી
 છેવટના અનુમાનપર આવતો હું માત્ર ચોક્કસ
 ફકરાઓ ઉપર મને બાણુ રજૂ નીશ, તે રીત
 કારવી કે નહીં તે તમારે ડામ છે લ-
 ખાણુ તમારે વાચવું અને પછી તેની
 અસર થું કાય છે તે તમારે જોવાનું છે
 એ લખાણ વાચનાર મોટે ભાગે મરાઠાઓ છે,
 તેઓમાં એ લખાણ વાચવાથી હું અસર થયું
 તે તમારે જોવાનું છે તમારે તકરારી લખણ
 ઉપર મુખ્ય આધાર રાખવાનો છે મેં તમને

તે પર થક લાગે તોજ તે પછીના રજુ થયલા લખાણ ઉપર તમારે જવાબુ છે આરોપીએ ખુલાસો કર્યો છે અને પોતાના લખાણનો ભવારથ વીગતે દરજાએ છે આરોપીનું કહેવાનું હું સમજ્યો છું તે કહે છે કે આખા અઠવાડયા ના બનાવો ભેગા કરી નેપર તે ટીકા કરે છે મુઝફરપોરના ધનામની અને માલદાના અમલદારને થયલી સળની બાબત ભેગી કરી દીધી મુઝફર પોરના બનાવ સબધી આરોપીએ દલગીરી જો દેર કરી છે તે જોઈ હું ખુશી થયો છું, પણ તે દલગીરી તેના લખાણમાં છે કે નહી તે તમારે તપાસવાનું છે ધનામો સબધી ટીકાના સબધમા આરોપીએ ટીકા કરી છે મુઝફરપોરમાં ભોબ ફેક્ટ બે બાનુઓના જન લેવામાં આવ્યા છે, તે બુનોહ ધણો નીચ છે સરકારે ધનામો જાહેર દેવાના સબધમાં આરોપીની નુકસાનીની વ્યાજખી રચાયલી છે કે નહી તે તમારે જોવાનું છે એમાં સરકારની છુપી નેમ વીરે ટીકા કરવામાં આવી છે હવે લખનારે માલદાના અમલદારને માલદાના બચાવનો પલાનો વેચી નાખવા માટે જે સજા મુકવામાં આવી હતી, તેવીજ સજા મુઝફરપોરનો બુનોહ કન્નાગ આરોપીઓને પકડવામાં દેરી સીપાઇઓને પોતાના દેરા તરફ જગલખાજ બનવા માટે મુકવવા માં આવી છે એ બદલ આરોપીએ લખાણ ખુલાસા કર્યો છે, તે સ્વીકારવો કે નહી તે તમારે જોવાનું છે આરોપીએ મંથનસંગા મુઝફરપોર કકરો ટાકી બતાવ્યો છે જે માટે તે જોખમદાર છે એ મુઝફરમા તેમજ ડલકાતાના એક મુઝફરમા રવગત્યનો અર્થ જુદી રીતે રવામાં આવ્યો છે મંથરાસના મુકરમામાં રવગત્યનો અર્થ એવો કરવામાં આવ્યો છે કે પરદેશી ગત્યની મુસરીમાવી મુકન થયલું રવગત્ય જોઈએ છે હવે એ પરદેશી રાજ્ય કોણ છે ? અલબત્ત અંગ્રેજ રાજ્ય ડલકતાના મુકરમામાં તેવા અર્થે કરવામાં આવ્યો નથી, પણ તેના અર્થે બ્રીટીશ રાજ અમલ હેઠળનું હોમરેલ એવા કરવામાં આવ્યો છે આ

આરોપીએ ખોલાસો કર્યો છે તે કેટલેક દેરન. વાજખી છે કે મોટા હકો માટે હોદ્દા કરવાથી થોડા ધણા બી હક મલે પણ એ લખાણનો એર્થ તમારે કરવાનો છે આરોપી વાજખી કહે છે કે હી દીવાનો કાષ એનારકી માગતા નથી, પણ રવરાજ્ય માંએ છોયે પણ બોબ વીજોનો ઇસારો તમારે જોવાનો છે

અને વખત થઇ જવાથી વધુ તપાસ મુલતવી રહી હતી

સુરવાર તા ૯ મી જુલાઇ ૧૯૦૮

માત્ર સાલની ત્રીજ ફેબ્રુઆરી સેશન્સની એ. બેઠક ગઇ કાલ દીને હાઇકોર્ટમાં નામદાર જડજ મી ૦ દીનશાહ દાવરના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી

‘કાળ’ના અધીપતીની પુરી થયલી તપાસ.

જુરીએ તોહમતદારને અપરાધી ઠરેલો દયા બતાવવાની કરેલી લલામૂલ.

ઓગણીસ માસની સખત કેદખાનાની સખ.

‘કાળ’ પત્રના અધીપતી, ડાખનાર અને પ્રગટ કરતા મી ૦ શીવરામ મહાદેવ પ્રાજપેને બ્રીટીશ હી કુત્તાનમાં કાયદેસર રચાયલી સરકાર સામે લોક લાગણી ઉચ્કેરવા મા તેવી તજવીજ કરવા, અને નામદાર રોહનલાહની રૂથ તના જુદા જુદા નર્મો વચ્ચે દુરમનાઇ અને ખીજારની લાગણી ફેલાવવાના મા તેવી તજવીજ કરવાના આરોપો માટે ઊભો કરવામાં આવ્યો હતો સરકાર તરફથી સરકારી સોલીસીટર મી ૦ બોવનની ફરમાસથી એડવોકેટ-જનરલ આ ૦ મી ૦ બાન્સન, મી ૦ ધનવરાસીટી અને મી ૦ હી ૦ બી ૦ બીનીગ હાજર થયા હતા, બ્યારે આ આરોપીએ પોતે પોતાનો બચાવ કર્યો હતો,

ના મુકરદમાની તપાસ નીચેથી ખાસ જુ-
ની મદદ વડે ચલાવવામાં આવી હતી;—

ખાસ જુરી.

મી૦ જ્યોત્સ હેનરી મેકસલેડ (ફોરમેન),
મી૦ મહમદજુસફ, મી૦ કુર્બીલીમ મામકલ,
'૧૦ હરબટ જ્યોન્ કલારક, મી૦ સોરાબજી દા-
ભાઇ દુબાસ, મી૦ એ૦ જે૦ બીલીમેરીઆ,
મી૦ હમદરઅલી ઈ૦ ઈ૦ કડવા, મી૦ જેમસ એ
મ૦ ખેયર અને મી૦ બરજેરજી બેરામજી દુબાસ

નામદાર જજનું સમીગ-અપ.

નામદાર જજને પોતાનું અધુર સ્વીગઅપ
આગળ ચલાવતા જણાવ્યું કે મારે આજે ત-
ને થોડુંક કહેવું છે. મધ કાલે તમને નહી
કવાની અને આજે અત્રે બેઠાવવાની મારી
જુજ્ય નેમ એ હતી કે તકરારી લખાણ ઉપર
ફરતો ધોર કરવાને તમને વખત મળે અને આરો-
પીએ પોતાની તરફેણમાં જે જુદી જુદી બીના-
ઓ જણાવી હતી, તેપર નીરાંતે વીચાર કરવા-
ની તક મળે હું તકરારી લખાણપર બોલુ તે
મારે તમને જણાવવું જોઈએ કે તમારે
જાહેર ઉપર પુરવું લઈ આપવું, તેમાં
જો એક જે વાક્યો ઉપર આરોપીએ ત-
મારું ધ્યાન ખેંચ્યું છે, તેના ઉપર ધ્યાન આ-
પવું હું ધાર છું કે તેપર તમારું ધ્યાન
જે ચવામાં તે વાળખી છે કે મરાઠીમાં તેણે
ચોક્કસ જાહેર વાપર્યા છે, જે તેની તરફેણમાં
વધુ જતા હોય. આ જણાવ્યું જતા હોય એ
નકકી કરવાનું કામ તમારું છે તમારે આજુ
લખાણ સામડું લક્ષમાં લેવાનું છે, અને તેમ
કમી પછીજ એ લખાણથી તમારા મનપર કે-
વી અસર થાય છે તે જોવાનું છે. યાદ રાખજો
કે તમારે તકરારી લખાણ ઉપરજ માત્ર ધ્યાન
આપવાનું છે એ લખાણ કરવામાં આરોપીની
મતલબ અને ધારણા હોય જે તદ્દન ખરી હોય
જે લખાય છે અને હપાય છે તે સાથજ આ-
પણને સંબંધ છે કે જે પ્રગટ થયલા લખાણથી
મરફા વાચનારાઓ ઉપર કેવી અસર થાય છે,
તેમની લાગણી ઉશ્કેરાય તેવ તેમાં લખાણ છે

કે, આ તેમાં લખાણ વાંચવાની અસરથી તેઓ
સરકાર સામે ભેદીથી અને એ વધારા ચા-
થાય કે અને કાયદેસર સ્થાપાયથી ખીટીસ સર-
કાર સામે ધીકાર ઉત્પન્ન કરે કે તે તમારે
તપાસવાનું છે રહ્યતને સરકારના કામકાજ
ઉપર યોગ્ય હુકમ રહી નુકસાનની કરવાની
દરેક છુટ છે તેમનાપર આક્રમ મુકવોનો
સરકારને કાંઈ હક નથી, પણ જ્યાં વાંચનારા
યા સાલજનારાઓની લાગણી ઉશ્કેરાય તેવું કામ કે
રવામાં આવે ત્યાં વચ્ચે આવવાને સરકારને દરેક હક
છે કાયદો કહે છે કે તેમ કરવાને કાંઈ
કાંઈ પણ માણસ હક મરાવતો નથી મારે
તમને ફરી યાદ આપવી જોઈએ કે 'મીળ' લખા-
ણના સબધમાં કાંઈ આરોપી ઉપર આરોપ
મુકવામાં આવ્યો નથી પણ લખનારનો તકરારી લ-
ખાણ કરવામાં ઇરાદો હોવાને જોઈએ તે તપાસ મારે
તમે એ બીજા એ લખાણો ધ્યાનમાં લઈ શકો.
તેમાંના એક લખાણમાં તીનેવેલી મધે ચલણ
હુલ્લડ વીશે ઇશારો કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં
ચોક્કસ નામે વીશે પણ ઇશારો કરવામાં આવ્યો
છે હવે એ લખાણ વાચવાથી મરાઠા વાચક
વર્ગપર કેવી અસર થાય તે તમારે વીચારવાનું
છે એ લખાણ વાચવાથી જોકો હુલ્લડ મચાને
કે 'એજ લખાણમાં ખોટીસ રાજ અને ખોટીસ
સત્તા વીશે નુકસાનની કરવામાં આવી છે
છેવટે દુકાળ વીશે બેલના લખનાર કહે છે
કે અંગ્રેજોના લોભને લીધે દુકાળ પડે છે,
અને જો અંગ્રેજો કાંઈ યોગ્ય વસ્તુ કરે તો દેશમાં
દુકાળ પડે નહીં' હવે દુકાળ પડતો અટકાવવા-
નું અંગ્રેજ સરકારની સત્તામાં છે કે નહીં તે
તમારે જોવાનું નથી લખનાર માનતો હોય કે
તેના મનમાં રમતા ચોક્કસ પગલા ભરવાથી સ-
રકાર દેશમાં દુકાળ પડતો અટકાવી શકે એમ
પણ અને કે અંગ્રેજોના લોભથી તેવા પગલાં
ભરવામાં અટકાવ થતો હોય તમારે જે તપાસ
વાનું છે તે એજ કે એવા ફકરો લખવાથી
વાચક વર્ગના મનપર કેવી અસર થવી જોઈએ
વળી એ પણ તમારે જોવાનું છે કે 'કાળ'

મહારાજા સાચી આરોગ્યકો શાંત મેનમાં માણસોના વાંચવા માટે લખવામાં આવી હતી કે જેઓ તે વાંચીને તેની ખરા ખોટાંપણાં ઉપર ઘેર કરવા બેસે બનવાબેસે છે કે એ લખાણ અલણ માણસોના વાચવામાં આવે અને તેથી તેમની લાગણી સરકાર સામે ઉલ્કેરાય બીજા લખાણમાં બોલિ વીરો ધર્યારો કરવામાં આવ્યો છે, અને જાપા દ્વારે જેમ નુકતેચીની થાય તેમ બોલના સવાલ ઉપર પણ નુકતેચીની કરવામાં આવી છે એમાં જરૂરેલીરે સખત નુકતેચીની કરી શકે પણ તે એવી નહી હોવી જોઈએ કે ફીતુરના આરોપમાં આવી શકે નુકતેચીની કરવાને કાયદો કાર્ધવાધો લેતો નથી, પણ જ્યાં બેદીલી ફેલાય અને લોકોની લાગણી સરકાર સામે ઉલ્કેરાય એવું લખાણ કરવામાં આવે ત્યાં કાયદો વચે આવે છે આરોપીએ કરેલી નુકતેચીનીમાં લોકો ચુસવાની અને રાજકારોચારની જીલમી રીતી એવા શબ્દો વાપરવામાં આવ્યા છે, તે કેવી મતલબથી વાપરવામાં આવ્યા છે તે તમારે જોવાનું છે અલખતા એવા શબ્દો નુકસાન ઝંઘા વગર પણ વાપરી શકાય તે કોઇથી ના પાડી શકવાનું નથી આપણને કાઠ ગજદારી નુકતેચીનીમાં કોતરવાનું નથી રાજદારી નુકતેચીનીથી દેખને લાભ થાય છે કે નુકસાન થાય છે તે અહીં જોવાનું નથી કેર હારડીએ જે કાઠ કહ્યું હોય તે ઉતારી લેવું અહીં નુકસાનકારક થઇ પડે એ ઉતારાથી અહીંની ડેવનપર કેવી અસર થાય તે તમારે જોવાનું છે હોઈનડમેન ઇચ્છડમાં જે કાર્ધ લખે તે માટે તેના સામે ત્યાં કામ ચલાવવામાં નહી આવે, તેની સાથ આપણને કાર્ધ સખધ નથી પણ નેતા લખાણના ઉતારાથી મુખમમાં નું અસર થાય તે જોવાનું છે તાલ પમી જીનના છેલ્લા લખાણમાં પણ ચોક્કસ વાધા ભરી ફકરા આવ્યા છે આરોપી કહે છે તેમ તે પણ આખું વાંચજો અને પછી તે પર જોર કરવું, તેમાં એક ઠેકાણે એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ફાસીએ જો ફાસીએ

શુ કરવા બંધ પૂછે જેવાં આરોપીએ આવે તેજ ફાસીએ જવાબ તેમાં વક્ર મેલે જણાવવામાં આવ્યું છે કે ફાસી જવાનો સીરો સરવીસની પરીક્ષામાં જવાને બદલે બોલિ બનાવવાનું શીખવા હવે યુરોપ જવા લાગ્યા છે અને તેઓ ફાસીએ જવાનું પસંદ કરે છે હવે એ લખાણ ઉલ્કેરણી ભરી છે કે નહી તે તમારે જોવાનું છે લખાણની અધવચમાં ખુદીરામ બોઝડનું નામ વાપરવામાં આવ્યું છે. તેમ જણાવ્યું છે કે પૈસા અને સલાહથી ખુદીરામ બોઝ જેવા છોકરાઓને તૈયાર કરા ખુદીરામ બોઝનું નામ આજ કાલ બધે બોલાય છે તમે જાણો છો કે તેને સખ થઇ છે અલખત અપીલનું કામ નીકળનાર છે, તેની સાથ આપણને કનુ લાગતું વળગતું નથી પણ આગેવાનો પૈસાની મદદ આપી ખુદીરામ બોઝ જેવા છોકરાઓને કામે લગાડે તે તરફ પસંદગી દેખાડી શકાય કે યુદ્ધરથો હું તમને વધુના રોકવા માગતો નથી અને એકવાર ફરી આપણે કહ્યું છે કે ફાસી દારની બીના ઉપર કહ્યું આજ આપણે આરોપી કેળવણી લીધેલો માણસ છે તે મોભા ધરાવે છે અને આ તપાસના પરીણ ઉપર તેની જીવગીતો આધાર છે તે પોતાને મરજીમાં આપ તેમ પોતાનો બચાવ કરવાને હા ધરાવ છે તેણે પોતાનો બચાવ વણીજ સરન રીતે ઝંઘા છે એમ હું હીમનથી કહું છું તેણે લખાણ કરવામાં પોતાનો હેતુ નું હતો તે તમને તદ્દર ધોષ છે તે નો ખરા ઇરાદો શુ હોવા બેધઅ તે તેના બીજા પજવાડના એ લખાણપરથી તેણે જે ખુલાશ કર્યો છે, તે તમારા આનમાં લેજો સર્વથ છેલ્લું લક્ષ તમારી સન્મુખના મુખ્ય સવાલ પર આવજો તમે ધારો કે તમારી સન્મુખ રજી થયેલો પુરાવો આરોપીને તકસીરવાર કરવા માટે પુરતો છે તો તકસીરવાર ઠરાવજો અને એમ લાગે કે પુરતો નથી તો તમે તે બીન તકસીરવાર ઠરાવજો આરોપી સામેનો બીજો

ના છે. તે ધુરંધરપણ અને દેશી
વચ્ચે અથડામણ કરવામાં છે અને તમને લાગે
કે એ આરોપ પણ પુરવાર થયો છે તો તેમ જણા
વળે અને પુરવાર નહીં થયો જણાય તો તેને ખીન
નજીરવાર ઠરાવળે બનને આરોપ ભુલ છે એ
અને તે પર જુદુ જુદુ લક્ષ આપી છેવટ પર
આવળે હું તમને છેવટે આગ્રહપુરવ જણાવું
છું કે તમે એકમત થઇને તમારા ચુકાદો કાઢ
વળે હું તમને ઉતાવળ કરવા કહેતો નથી
તમારે માટે વીચાર કરવાને વખત પૂરતો છે
મેં તમને ચોકસ બલામણી કરી છે તે ખી-
કારવી કે નહી તે તમારું કામ છે

અને બરાબર ૧૦ વાગે જુરી મસલત કર
। ઉઠી હતી

જુરી મસલત કરી બરાબર ૨ રાગે પાછી
રી હતી

નાજના મુનશી-(કારમેનને) તમે એકમત
થયા છે ?

નાહિ

મુનશી-કેમ તરફેણમાં કેટલા મન
ત હું જણાવા માગતો નથી, પણ
ના રીતે વહે ચાલે ગયા છે તે જણાવા

ફારમેન-૫ નીરૂ ૪

નામદાર જડજ-તમે એકમત પર આવો
તેવી કાંઈપણ વક્તી છે ?

ફારમેન-હા, નામદાર તેવી વક્તી છે તે
એક સરતે તે એવી શરતે કે જુરી જે આ-
કારમાં પોતાનું વરડીકટ આપે તે આકારમાં
કારટ સ્વીકારે તો સઘળા એકમત થયા છીએ

નામદાર જડજ-તે આકારમાં તમે તદ્દન એક
મત થયા છે ?

ફારમેન-હા, નામદાર

નામદાર જડજ-તમે તે એક કાળખપર લ-
ખે અને જણાવશો ?

ફારમેન-હા, નામદાર

અને કે
તેવું વરડીકટ

નામદાર જડજ

જાણ્યું કે હું એ વ

અને તે બાહેર કરવામાં

એ તમે વાંચી સભળાવો

નાજના મુનશીએ અત્રે

વાલ કર્યો કે તમે એક મત

ફારમેન-હા

જુરીના અભીપ્રાય.

ફારમેને અત્રે જુરીના એકમતી -

બાહેર કમો હતો કે જુરીએ આરોપીને

તે તેના ઉપર મુઝનામાં આવેલા અને આ

માટે તકમીરવાર હગળો છે પણ જુરીના વ

મત એમાં અભીપ્રાય ધરાવે છે કે આરોપીએ

ગરમાબીમાંની જુગ્સાથી ઉત્કેરોધને એ લખા

ણ કરીયા હતા અને તેટલા માટે જુરી તેના

તરફ રહેમતીલી દેખાડવાથી બલામણ કરે છે,

અત્રે તાજના મુનશીએ કોર્ટના દુભાથી આ

મારફત આરોપીને જુરીના અભીપ્રાય જણાવ્યો

હતો

આરોપીને ૧૮ મામના સંપત દેખામાં
નાની સજા.

નામદાર જડજે એ પછી આરોપીને કોર્ટ

તરફની સજા કરવા જણાવ્યું કે આરોપી તમા

રા જવી કેથવણી લીધેલા અને તમારી હાલની

સ્થિતીએ ધુરેલા આસામીઓને નેના અને કે

ટણુ દુખ થાય છે તે કહેવાની જરૂર નથી મને

ખીલક છે કે તમારા લખાણથી જુરીનું વરડીકટ

શુ આવવું જોઈએ તે માટે કાંઈ શક રહ્યો ન

હતો તે અભીપ્રાયથી કાચો ઇન્સારી છે એમ

પુરવાર થયું છે કોર્ટની સજા કોઈ વેર લેવા

જેવી નથી તમને યાદ હશે અને જણાતા

હશે કે કાચા પ્રમાણે તમને દેસતીકાલની

સજા થાય થા લાખી મુદતની સજા થાય.

અત્યાર મુદ્દી આ હાથ કોર્ટ પોતાની સનમુખ

આવેલા દરેક મુકદ્દમામાં લખીજ નરમાસથી

કામ લીધું છે એવી મતલબથી કે આરોપીને

તેને જોઈને કહે
 એ જોઈને સમજાવી
 કે અને તે જોઈને
 આવી નથી, અને
 ર થઈ નથી મધ કાઢે જે
 બચાવ કરતાં સાંભળ્યા હ
 ॥ સને એવો બાસ આજે કે
 તરી કાપાણુ કરે એવી મને અનમ
 વેતમે એવીજ રીતે નહીં વર્તશે એવી
 હ'એજો વચ્ચે હું જે સળ કરવા ધાર છુ
 ધારવા પ્રમાણે ધણીજ નરમ છે મને બુ
 દ્યા ખતાવવાની જે લલામણુ કરી છે, તે
 મલમા મુકીશ એટલુંજ નહીં પણ અત્રે તમે
 જે ઉત્તમ પ્રકારની પદવી અખત્યાર કરી હતી તે
 થી હું જે સળ કરનાર હતો તેમાં ધટાડો કર
 વાને મને મન થયું છે જો કે મને તો એ સળ
 ધણી નરમ લાગે છે, પણ તમને તો તે સળ
 સંકટવાળી થઈ પડશે હું પહેલા આરોપ માટે
 તમને ૧૫ મહીનાના સખત કેદખાનાની અને
 બીજા આરોપ માટે ચાર મહીનાના સખત કે
 દખાનાની સળ ફરમાવુ છું

નામદાર જડજે અત્રે મી૦ બ્રાન્સનને જ
 લાવ્યું કે તમે કાંઈ અરજ કરવા માગો છો ?
 આ૦ મી૦ બ્રાન્સ- હા, નામદાર ફોજ
 દારી કાયદાની ૫૧૭ મી કલમ પ્રમાણે હું તે
 અરજ કરવા માગુ છું પણ આરોપી તરફથી
 કેમ ધારાના હિમાયતી હાજર થયો નથી

મી૦ જોસફ બેપ્ટીસ્ટાએ અત્રે કોરટને
 જણાવ્યું કે આરોપી તરફથી હાજર થવાને
 મને સલાહ મળી છે

નામદાર જડજે-(આ૦ મી૦ બ્રાન્સનને)
 હાલ જે સળ થઈ છે તે જોતા અરજ કરવા
 ની કાંઈ જરૂર નથી.

આ૦ મી૦ બ્રાન્સ-હું વીચાર કરવાને વખ
 ત માગું છું.

નામદાર જડજે-આરોપીએ અખત્યાર કરે
 થી પછી એના દખાણ કરવાની હું કામ જરૂર
 એવો નથી.

આ મી૦ બ્રાન્સન-
 તરી રાખશે
 નામદાર જડજે-આવતા સોમવાર મે
 રાખું છું. એ દરમ્યાન તમે સામા પાસે જો
 ટીસ આપજો. હું વધુ સાંભળવાને ખુશી થયો
 મી૦ બ્રાન્સન-ચુકદિ હોયતો સારું.
 નામદાર જડજે-વળી કોરટની સત્તામે
 વાલ છે. એ બાબત કલકતા અને મધ્ય મુલ
 કોરટના ચુકદિ છે
 આ૦ મી૦ બ્રાન્સન-આ બાબત બીજી બ
 ખત લાવીશુ તો મેહેતર થઈ પડશે.
 આ બાબત એ પછી મુલતવી રાખવામાં
 આવી હતી
 આરોપીએ અત્રે નામદાર કોરટથી જ
 માગ્યું કે તેને કરવામાં આવેલી સળ એક
 છી એક અમલમા મેલવામાં આવશે કે સામ
 નામદાર જડજે જણાવ્યું કે એ ઉપ
 પુરતુ લક્ષ આપું છે અને પછીજ સળ
 છે કે એક પુરી થવા પછી બીજી અમલમા
 મેલવી

મી૦ બ્રાન્સનના મરણનું
 તેવણની બીમારી.

ઉલ્લી ફોજદારી કોરટનીસેશન્સ મધે સળ
 પામેલા 'કાળ' પત્રના અધીપતી મી૦ બ્રાન્સન
 મરણ નીપજવાની ખબર રોહરમાં ફેલાઈ છે.
 એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે તેવણ પુરબમા
 લોહી ઝાડીને મરણ પામ્યાં છે મધ કાલે સાંજે
 આ ખબર બહાર પડી હતી અને રોરખનરમાં
 પણ એ વીરો બોલાયું હતું એવું કહેવાયું હ
 વું કે મી૦ બ્રાન્સનને હારટ નાખ્યું હતું અને
 તેને પરીણમે તેવણનું મરણ નીપજ્યું હતું
 આજે થાણા ખાતે એક માણસને ખાસ
 આ ખબરના સમંધમાં તપાસ કરવાને રવાના
 કરવામાં આવ્યો હતો જે ખબર લાગ્યા છે
 મી૦ બ્રાન્સનને મરણની આફવા ખોટી છે. તે
 બીમાર પડેલા છે એથી તેવણને ટુર અને લ
 આસપીદામાં રાખવામાં આવ્યા છે.

